МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технологій, спорту та реабілітації

Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя»

Здобувача вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
ПСБ3-22-1 групи,
спеціальності 053 «Психологія»
ОП «Психологія» _____ **Ковальчук А. В.**
підпис

Науковий керівник _____ **Іванова О.В.**
підпис наукового керівника канд. психол. наук, доцент

Гарант освітньо-
професійної програми _____ **Заушнікова М. Ю.**
підпис гаранта ОП к. психол. н., доц.

Допущено до захисту за рішенням кафедри
психології, педагогіки та суспільних дисциплін
протокол від «8» травня 2026 р. № 11

Завідувач кафедри _____ **Пєтухова І.О.**
підпис к. пед. н., доц.

Ірпінь – 2026

Реєстрація №14 10.06.26 _____
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 04.06.2026
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 95 12.06.2026 _____
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Маслюк А.М.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

Члени комісії: _____ Пєтухова І.О.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

_____ Заушнікова М.Ю.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

_____ Коваленко І.Є.
(підпис) (ініціали, ПІБ)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціально-гуманітарних технології, спорту та реабілітації

Кафедра психології, педагогіки та суспільних дисциплін
Спеціальність 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Психологія»

Затверджую:

Завідувач кафедри психології,
Педагогіки та суспільних дисциплін
_____ І.О. Пєтухова

Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувача вищої освіти

Ковальчук Анастасії Володимирівни
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема кваліфікаційної роботи: **Психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя**
Затверджена наказом ректора від 14.10.2025 № 1323
Термін подачі закінченої роботи: 08.06.2026

Цільова установка полягає у теоретичному обґрунтуванні важливості вивчення психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя; емпіричному дослідженні актуального стану та структури цього інтересу, зокрема його емоційного компонента (любові і симпатії, інтимності, пристрасті та відданості) і ціннісно-установчого компонента (ставлення до шлюбу) з використанням валідних психодіагностичних методик (шкали любові і симпатії З. Рубіна, трикутної шкали любові Р. Стернберга (TLS-45) та шкали ставлення до шлюбу (Marital Attitude Scale, MAS, Е. Браатена і Л. Розена)); виявленні гендерної специфіки, зон ризику (зокрема інверсії «трикутника любові» між чоловіками і жінками, переважання пристрасті за нижчої емоційної близькості у частини юнаків, амбівалентного або скептичного ставлення до шлюбу) і ресурсних аспектів (високої інтимності та відданості, позитивного ставлення до шлюбу, готовності до тривалих стосунків); розробці психологічної тренінгової програми та комплексу практичних рекомендацій для практичних психологів, сімейних консультантів і викладачів закладів вищої освіти, спрямованих на підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя, формування реалістичних уявлень про любов і шлюб, узгодженості емоційних компонентів у

цій та конструктивної партнерської взаємодії, що сприятиме свідомому й відповідальному вступу у подружнє життя та психологічному благополуччю молоді.

Мета роботи полягає в тому, щоб теоретично проаналізувати та емпірично дослідити психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя, а також розробити психологічну тренінгову програму підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя.

Об'єктом дослідження є інтерес молоді до вступу у подружнє життя.

Предметом дослідження є психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя.

База дослідження. Базою дослідження став Центр психосоціальної підтримки ветеранів та постраждалих від війни м. Олевськ Житомирської області. У дослідженні взяли участь 60 молодих людей віком від 20 до 28 років, які перебували у статусі неодружених. Вибірка включала по 30 чоловіків і жінок.

Вихідні дані до роботи. Вихідними даними для написання кваліфікаційної роботи слугували наукові публікації вітчизняних та зарубіжних авторів з проблем інтересу до шлюбу, психології любові, подружніх стосунків та психологічних особливостей молодого дорослого віку; нормативно-правові документи у сфері сім'ї, молодіжної політики та охорони психічного здоров'я; а також емпіричні дані, отримані в результаті психодіагностичного обстеження 60 молодих людей з використанням шкали любові і симпатії З. Рубіна, трикутної шкали любові Р. Стернберга (TLS-45) та шкали ставлення до шлюбу (Marital Attitude Scale, MAS).

Перелік графічного матеріалу. У роботі використано графічний матеріал для наочного представлення результатів емпіричного дослідження, зокрема: згрупована стовпчаста діаграма розподілу рівнів любові за шкалою З. Рубіна у чоловіків і жінок; згрупована стовпчаста діаграма розподілу рівнів симпатії за шкалою З. Рубіна; згруповані стовпчасті діаграми розподілу за рівнями інтимності, пристрасті та відданості за трикутною шкалою любові Р. Стернберга (TLS-45) у гендерних підгрупах; згрупована стовпчаста діаграма профілю трикутника любові за часткою високого рівня у чоловіків і жінок; згрупована стовпчаста діаграма розподілу рівнів ставлення до шлюбу за шкалою MAS у чоловіків і жінок; стовпчаста діаграма структури рівнів ставлення до шлюбу за статтю. Кількісні результати узагальнено у таблицях відсоткового розподілу показників за рівнями та гендерними групами.

Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1.	Вибір теми, вивчення літературних джерел та складання плану роботи	01.10.2025	01.10.2025
2.	Підготовка першого розділу роботи та подання її керівнику	18.12.2025	18.12.2025
3.	Підготовка другого розділу роботи та подання її керівнику	18.03.2026	20.03.2026
4.	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника	15.04.2026	20.04.2026
5.	Публікація тез у збірнику наукових матеріалів	15.05.2026	15.05.2026
6.	Попередній захист роботи	15.05.2026	20.05.2026
7.	Отримання відгуку керівника роботи	21.05.2026	28.05.2026
8.	Отримання зовнішньої рецензії	28.05.2026	28.05.2026
9.	Допуск роботи зав. кафедри до захисту	01.06.2026	04.06.2026
10.	Захист роботи	06.06.2026	11-12.06.2026

1. Дата видачі завдання «01» жовтня 2025 року
2. Керівник кваліфікаційної роботи _____ О.В. Іванова
3. Керівник освітньо-професійної програми _____ М.Ю. Заушнікова
4. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ А.В. Ковальчук

АНОТАЦІЯ

«Психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя»
Назва кваліфікаційної роботи

Мета роботи полягає в тому, щоб теоретично проаналізувати та емпірично дослідити психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя, а також розробити психологічну тренінгову програму підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя.
Завдання роботи: 1) теоретично проаналізувати проблему інтересу молоді до вступу у подружнє життя: розкрити поняття, його структурні компоненти та чинники формування; 2) емпірично дослідити психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя; 3) розробити психологічну тренінгову програму підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя.
Предметом дослідження є психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя.
Об'єктом дослідження виступає інтерес молоді до вступу у подружнє життя.
Базою дослідження виступає Центр психосоціальної підтримки ветеранів та постраждалих від війни м. Олевськ Житомирської області.
За результатами дослідження сформульовано основні висновки щодо психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя: встановлено виражену гендерну специфіку емоційного компонента, у дівчат переважають вищі рівні любові, симпатії, інтимності та відданості, а в юнаків, вищий рівень пристрасті; виявлено інверсію конфігурації «трикутника любові» за моделлю Р. Стернберга між гендерними групами; з'ясовано, що позитивне ставлення до шлюбу за шкалою ставлення до шлюбу MAS виразніше представлене у дівчат; розроблено психологічну тренінгову програму підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя.
Одержані результати можуть бути використані практичними психологами закладів вищої освіти, сімейними психологами-консультантами, соціальними працівниками та викладачами у роботі зі студентською і працюючою молоддю, у консультуванні з питань партнерських стосунків та підготовки до подружнього життя, а також у розробці освітніх програм з основ сімейного життя.
Кваліфікаційна робота містить: 76 сторінок, 8 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел з 44 найменуваннями, 3 додатки.
Ключові слова: інтерес до подружнього життя, любов, трикутна теорія любові, ставлення до шлюбу, гендерні відмінності, молодь.
Рів виконання кваліфікаційної роботи: 2026.
Рік захисту роботи: 2026.

ABSTRACT

«Psychological aspects of young people's interest in entering married life»

The theme of the qualification work

The aim of the work is to theoretically analyze and empirically investigate the psychological aspects of young people's interest in entering married life, as well as to develop a psychological training program for increasing young people's interest in married life.

Objectives of the work: 1) to analyse, from a theoretical perspective, the issue of young people's interest in entering into marriage: to explore the concept, its structural components and the factors influencing its development; 2) to conduct an empirical study of the psychological aspects of young people's interest in entering into marriage; 3) to develop a psychological training programme aimed at increasing young people's interest in marriage.

The subject of the research is the psychological aspects of young people's interest in entering married life.

The object of the research is young people's interest in entering married life.

The research was conducted at the Center for Psychosocial Support of Veterans and War-Affected Persons in Olevsk, Zhytomyr region.

Based on the research results, key conclusions were formulated regarding the psychological aspects of young people's interest in entering married life: a pronounced gender specificity of the emotional component was found, with girls showing higher levels of love, liking, intimacy and commitment, and young men, a higher level of passion; an inversion of the 'love triangle' configuration (R. Sternberg's model) between gender groups was revealed; it was established that a positive attitude toward marriage (Marital Attitude Scale, MAS) is more pronounced in girls; a psychological training program for increasing young people's interest in married life was developed.

The obtained results can be used by practical psychologists of higher education institutions, family counseling psychologists, social workers, and teachers in working with student and working youth, in counseling on partner relationships and preparation for married life, as well as in developing educational programs on the basics of family life.

The qualification paper contains: 76 pages, 8 tables, 7 figures, a list of references with 44 entries, 3 appendices.

Keywords: interest in married life, love, triangular theory of love, attitude toward marriage, gender differences, young people.

Year of completion of the qualification paper: 2026.

Year of defense: 2026.

ЗМІСТ

ВСТУП 9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ІНТЕРЕСУ МОЛОДІ ДО ВСТУПУ У ПОДРУЖНЄ ЖИТТЯ 13
1.1. Підвищення інтересу до подружнього життя як соціально-психологічна проблема 13
1.2. Психологічні аспекти інтересу молоді до подружнього життя: структура та моделі 20
1.3. Чинники, які підвищують інтерес до подружнього життя 29
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ІНТЕРЕСУ МОЛОДІ ДО ВСТУПУ У ПОДРУЖНЄ ЖИТТЯ 33
2.1. Зміст та організація емпіричного дослідження психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя 33
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя 37
2.3. Психологічна тренінгова програма підвищення зацікавленості до подружнього життя 51
ВИСНОВКИ 59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 62
ДОДАТКИ 67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Актуальність теми «Психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя» зумовлена низкою взаємопов'язаних чинників, що набувають особливої значущості в сучасному українському суспільстві та світовому психологічному дискурсі.

По-перше, на тлі демографічних викликів, підвищення віку вступу в перший шлюб, поширення відкладеного шлюбу й батьківства та диверсифікації моделей сімейних відносин проблема інтересу молоді до подружнього життя набуває особливої гостроти. У сучасних умовах війни в Україні питання створення сім'ї переосмислюється під впливом тривоги, невизначеності й потреби в безпеці та емоційній підтримці, що робить вивчення інтересу молоді до шлюбу особливо актуальним.

По-друге, у психологічній науці зростає увага до емоційного та ціннісно-установчого складників інтересу до подружнього життя, любові, симпатії, інтимності, пристрасті, відданості та ставлення до шлюбу. Вивчення цих компонентів із застосуванням валідного оригінального інструментарію підвищує наукову коректність і практичну цінність отриманих даних, а також дозволяє врахувати гендерну специфіку інтересу молоді до шлюбу.

По-третє, результати досліджень вказують на необхідність розробки та впровадження психологічних програм підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя й формування зрілих уявлень про любов і шлюб. Такі програми мають спиратися на розвиток комунікативної компетентності, узгодження компонентів любові у парі, формування реалістичних очікувань та емоційної близькості у партнерських стосунках.

Значний внесок у дослідження проблеми інтересу та психологічної готовності молоді до шлюбу зробили як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Теоретичні основи розуміння інтересу до подружнього життя узагальнено в сучасних українських працях О. Бацилєвої та співавторів [1; 2], Є. Варєнікова [3], Т. Гаврикової [5], Л. Дейниченко [8], А. Денисенка [9] та В. Захарченко [12].

Емоційно-ціннісний компонент інтересу до подружнього життя, любов, симпатію та ціннісні орієнтації, розкрито у дослідженнях Л. Лисенко [22], О. Кляпець і Т. Ларіної [16] та Т. Титаренко [35], а психологію молодої сім'ї, у працях Р. Федоренка [37], М. Мушкевич [25] та К. Седих [32]. Чинники формування інтересу до шлюбу проаналізовано І. Сіданіч і Я. Бєлодєд [34] та А. Хіврич [38]. Гендерні особливості ставлення до шлюбу й статеворольової соціалізації представлено у працях Т. Говорун і О. Кікінежді [7], О. Кікінежді [15] та Б. Щербини [41].

Мотиви вступу у шлюб і ставлення молоді до офіційних та незареєстрованих форм шлюбу досліджували В. Осадча [27], В. Кирильчук [14] та Н. Ляшенко [23], а емпіричні дослідження готовності студентської молоді до сімейного життя здійснили А. Крошка [21], К. Потьомкіна [30], Ю. Коренєва і співавтори [18; 19], О. Гліжинська [6] та А. Віцинець [4]. Сучасні зарубіжні підходи представлено системними концепціями сім'ї Е. Берна [42] і М. Боуена [43], а також емпіричним дослідженням ставлення молоді до шлюбу та гендерних ролей З. Інджедал-Сонкаї і Н. Устюндаг-Очал [44].

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених окремим аспектам шлюбно-сімейних стосунків, проблема саме психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя в сучасних соціокультурних умовах України залишається недостатньо вивченою та потребує подальших наукових розвідок і практичних розробок. Саме цим і зумовлена актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Об'єкт дослідження – інтерес молоді до вступу у подружнє життя.

Предмет дослідження – психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя.

Мета дослідження – теоретично проаналізувати та емпірично дослідити психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя, а також розробити психологічну тренінгову програму підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні **завдання дослідження**:

1. Теоретично проаналізувати проблему інтересу молоді до вступу у подружнє життя;
2. Емпірично дослідити психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя;
3. Розробити психологічну тренінгову програму підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження та вирішення поставлених завдань було використано комплекс методів дослідження:

- теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, систематизація та узагальнення;
- емпіричні: психодіагностичне тестування, спостереження, бесіда, методи описової статистики та відсоткового розподілу за рівнями.

Було застосовано такі психодіагностичні **методики**:

- Шкала любові і симпатії З. Рубіна (Rubin’s Love Scale and Liking Scale; Z. Rubin, 1970).
- Трикутна шкала любові Р. Стернберга (Sternberg Triangular Love Scale, TLS-45; R. Sternberg, 1997).
- Шкала ставлення до шлюбу (Marital Attitude Scale, MAS; E. Braaten, L. Rosén, 1998).

Теоретична значущість дослідження полягає у поглибленні та систематизації наукових уявлень про психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя. Дослідження конкретизує розуміння емоційного компонента (любові і симпатії за моделлю З. Рубіна, інтимності, пристрасті та відданості за трикутною теорією Р. Стернберга) і ціннісно-установчого компонента (ставлення до шлюбу за концепцією Е. Браатена і Л. Розена) у сучасної української молоді на основі оригінального зарубіжного інструментарію без застарілих пострадянських адаптацій, що може слугувати основою для подальших теоретичних розробок.

Практична цінність даного дослідження полягає у розробці конкретних, емпірично обґрунтованих рекомендацій і психологічної тренінгової програми підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя. Отримані результати можуть бути використані: 1) практичними психологами та психологічними службами закладів вищої освіти для діагностики й розвивальної роботи з молоддю; 2) сімейними психологами-консультантами для роботи з узгодженням очікувань партнерів і гармонізацією емоційних компонентів любові; 3) викладачами та кураторами для створення середовища, що сприяє формуванню зрілих уявлень про шлюб і сім'ю; 4) у консультативній роботі з молоддю на етапі побудови тривалих партнерських стосунків.

База дослідження. Емпіричне дослідження проводилося на базі Центру психосоціальної підтримки ветеранів та постраждалих від війни м. Олевськ Житомирської області упродовж січня–березня 2026 року. У дослідженні взяли участь 60 молодих людей віком від 20 до 28 років, які не перебували у зареєстрованому шлюбі, серед них 30 чоловіків і 30 жінок.

Апробація дослідження. Результати досліджень були відображені у програмі міжнародної науково-практичної конференції:

Ковальчук А.В., Іванова О.В. Психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя / Актуальні проблеми психологічної та соціальної адаптації в умовах кризового суспільства : програма XI Міжнародної науково-практичної конференції (22-24 квітня 2026 року) – Ірпінь: ДПУ, 2026 [17].

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (44 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 76 сторінок. Робота містить 8 таблиць, 7 рисунків та 3 додатки.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ІНТЕРЕСУ МОЛОДІ ДО ВСТУПУ У ПОДРУЖНЄ ЖИТТЯ

1.1. Підвищення інтересу до подружнього життя як соціально-психологічна проблема

Сучасна психологічна наука розглядає інтерес до подружнього життя як складне та багатогранне утворення, що інтегрує в собі когнітивні, емоційні та мотиваційні компоненти. Саме ці складові визначають ступінь внутрішньої готовності молодої людини до побудови тривалих міжособистісних зв'язків та прийняття відповідальності, необхідної для виконання подружніх ролей [17]. Важливе місце у дослідженні психологічних підвалин шлюбу посідає теорія психосоціального розвитку Е. Еріксона, яка розглядає період ранньої дорослості крізь призму конфлікту між інтимністю та ізоляцією. Успішне подолання цієї стадії дозволяє особистості будувати стійкі сімейні відносини на основі взаємного сприйняття та емпатії, тоді як неспроможність досягти близькості призводить до відчуття самотності, що суттєво гальмує розвиток інтересу до шлюбного союзу [38]. Глибинні корені готовності до партнерства також розкриваються у теорії прикріплення Д. Боулбі, згідно з якою тип емоційного зв'язку з батьками у дитинстві детермінує майбутню здатність індивіда до побудови довірливих стосунків. Наявність безпечного прикріплення стимулює розвиток позитивних очікувань від сімейного життя, а як амбівалентність або уникнення у стосунках із дорослими породжують страх відокремлення та конфліктність у дорослому віці [38].

Психологічна зрілість виступає фундаментом цього процесу, оскільки сформованість «Я-концепції», адекватне самосприйняття та розвинена здатність до саморегуляції дозволяють особистості усвідомленіше підходити до створення сім'ї. Особи з високим рівнем індивідуальної зрілості демонструють стабільнішу мотивацію і позитивне сприйняття майбутніх шлюбних відносин [17].

Значущу роль у дослідженні готовності до шлюбу відіграє аналіз попереднього соціального досвіду, отриманого індивідом у батьківській родині. Емоційний клімат, модель взаємодії між батьками та специфіка сімейного виховання безпосередньо трансформуються у внутрішні уявлення молоді про подружні ролі. Позитивні приклади взаємин сприяють формуванню довіри до інституту шлюбу, тоді як негативний досвід може провокувати амбівалентне ставлення або суттєво знижувати інтерес до офіційної реєстрації стосунків [17]. Крім того, важливим критерієм готовності особистості до подружжя є рівень її комунікативної компетентності. Вміння вести конструктивний діалог, розв'язувати конфліктні ситуації та підтримувати глибинний емоційний контакт є необхідною передумовою для створення гармонійної сімейної системи [17].

Історико-філософський ґрунт дослідження шлюбно-сімейних відносин закладався ще в працях античних мислителів, які розглядали сім'ю як первинну модель та осередок держави. Платон акцентував увагу на природній необхідності шлюбу для продовження роду, тоді як Арістотель визначав родину як природну форму спілкування, що виникла для задоволення щоденних потреб індивіда [29]. Еволюція наукової думки у соціологічному та психологічному вимірах дозволила перейти від макроаналізу сім'ї як соціального інституту до мікроаналізу міжособистісної взаємодії. Ф. Лепле, аналізуючи типи родинних структур, підкреслював критичну значущість збереження традиційних цінностей для стабільності суспільства, що сьогодні трансформувалося у вивчення індивідуальних ціннісних орієнтацій молоді [41]. Генезис шлюбних відносин у роботах Л. Моргана та І. Бахофена ілюструє поступовий перехід від групових форм до моногамії, що свідчить про ускладнення психологічного змісту шлюбу та зростання ролі особистісного вибору в партнерстві [41].

Системний підхід у психології дозволяє розглядати сім'ю як цілісну динамічну структуру, що постійно перебуває у процесі балансування між законами гомеостазу та розвитку. За твердженням Є. Варєнікова, стабільність такої системи забезпечується через виконання ключових функцій, серед яких особливого значення набувають репродуктивна, виховна та психотерапевтична

складові [3]. Функціонування родини як відкритої системи передбачає здатність до адаптації перед зовнішніми викликами, що є критично важливим для збереження цілісності союзу в кризові періоди [3]. Розуміння структурних параметрів сім'ї, таких як згуртованість, ієрархія та гнучкість меж, виступає необхідною когнітивною основою для формування інтересу молоді до побудови власного подружжя [3].

Офіційно зареєстрований шлюб у сучасних психологічних розвідках трактується як особливий інституційний статус, що забезпечує стабільність взаємин через чітке визначення прав та обов'язків сторін. За поглядами Н. Ляшенко, державна реєстрація виступає не лише правовим актом, а й значущим соціально-психологічним чинником, який легітимізує союз в очах навколишнього оточення та надає партнерам відчуття захищеності [23]. Психологічна готовність до вступу в такий союз передбачає усвідомлення відповідальності перед державою та суспільством, що суттєво відрізняє офіційне подружжя від альтернативних форм співжиття. Встановлення інституційних статусів після укладання шлюбу сприяє стабілізації емоційної взаємодії, оскільки створює нормативну базу для розв'язання майбутніх сімейних суперечностей [23].

Науковий доробок Р. Стенлі та С. Рейгельмана збагачує розуміння структури готовності поняттям «мікроготовності», що фокусує увагу на здатності особистості до оперативного вирішення конфліктів та встановлення спільних цілей на мікрорівні щоденної взаємодії. Високий рівень такої підготовленості передбачає наявність навичок вербальної та невербальної комунікації, вміння чути партнера та знаходити компромісні рішення, що є критично важливим для стабілізації подружніх стосунків [38]. Додатковими внутрішніми чинниками виступають емоційна стабільність та розвинений емоційний інтелект, які дозволяють керувати власними переживаннями та адекватно реагувати на потреби іншої сторони, формуючи атмосферу психологічного комфорту в сім'ї [38].

Фундаментальні концепції вибору шлюбного партнера створюють теоретичну базу для розуміння механізмів виникнення інтересу до сімейного життя. Психоаналітичний погляд З. Фройда акцентує увагу на процесах ідентифікації, де молоді люди несвідомо шукають у майбутньому партнері риси, властиві батькам протилежної статі [25; 28]. На противагу цьому, теорія доповнювальних потреб Р. Уінча обґрунтовує шлюбний вибір прагненням особистості знайти того, хто здатний компенсувати її слабкі сторони та максимально задовольнити базові потреби [43]. Багаторівневий процес формування симпатії та переходу до серйозних зобов'язань детально описується у теорії «стимул-цінність-роль» Б. Мурштейна, де послідовна оцінка зовнішньої привабливості, спільних поглядів та рольової сумісності стає вирішальним чинником трансформації ситуативного зацікавлення у готовність до шлюбу [37].

Наукове осмислення генезису сімейних стосунків у працях Ф. Арієса та І. Кона дозволяє простежити трансформацію родини від патріархальних моделей до сучасних нуклеарних структур, де акцент зміщується на виховання дітей та індивідуалізацію батьківства [4]. В. Сатір розглядав сім'ю як ключовий осередок гуманістичного виховання, наголошуючи на важливості гармонійних емоційних зв'язків для запобігання соціальним деструкціям. С. Мінухін доповнює цей підхід аналізом сімейних стереотипів та меж, встановлення яких дозволяє кожному члену подружньої підсистеми ефективно задовольняти власні психологічні потреби без втрати відчуття єдності [4]. Функціонування сучасної родини інтегрує низку життєво важливих завдань, серед яких особливе місце посідають емоційна підтримка, соціальний контроль та сексуально-еротична гармонія, що в сукупності забезпечують психологічну стабільність шлюбного союзу [4].

Сучасна структура готовності до сімейного життя, за розробками А. Сізанова, постає як багатогранне утворення, що охоплює соціально-моральну, мотиваційну, психологічну та педагогічну складові. Соціально-моральний блок передбачає не лише досягнення відповідного віку та економічної самостійності, а й високий рівень моральної свідомості та розуміння етичних принципів

подружжя [15]. Психологічна готовність у цій моделі фокусується на здатності особистості до емпатії, емоційної стійкості та наявності розвинених навичок конструктивного діалогу, що є запорукою вирішення неминучих сімейних конфліктів. Педагогічний аспект, своєю чергою, вимагає від молодої людини усвідомлених знань про етапи розвитку дитини та готовності до виконання батьківських функцій, що в сукупності формує цілісний інтерес до побудови стабільного союзу [15].

Розгляд психологічної готовності до шлюбу як інтегральної категорії дозволяє виокремити систему установок, що визначають емоційно-позитивне ставлення особистості до сімейного способу життя. За науковими поглядами О. Гліжинської, така готовність базується на здатності до самовідданості, альтруїзмі та вмінні приймати нову систему обов'язків щодо партнера та майбутніх дітей [6; 31]. Фундаментальне значення у цьому контексті має теорія А. Адлера, де підготовка до сімейного життя тлумачиться крізь призму соціальної адаптованості та розвиненого почуття спільності. Психологічна зрілість у межах адлерівського підходу передбачає наявність широкого кола спілкування та об'єктивного погляду на життєві труднощі, що безпосередньо впливає на впевненість індивіда у спроможності побудувати гармонійний союз [32]. Педагогічні та психологічні витоки підготовки молоді до сімейного життя простежуються у працях Я. Коменського та Й. Песталоцці, які одними з перших акцентували увагу на необхідності цілеспрямованого виховання майбутніх поколінь для виконання батьківських і подружніх функцій [18]. Розвиток наукової думки у двадцятому столітті, представлений дослідженнями Д. Азбукіна, М. Василевського та М. Рубінштейна, дозволив обґрунтувати провідну роль освітніх інституцій у процесі формування шлюбної культури та відповідального ставлення до створення сім'ї [18]. Сучасна вітчизняна психологія розглядає готовність до шлюбу як складний і багатогранний феномен, що не зводиться до простої сукупності знань, а постає як інтегральна якість особистості, що забезпечує успішність функціонування майбутнього союзу [18]. Зазначена готовність вимагає від індивіда не лише емоційної

стійкості та вольового самоконтролю, а й розвинених навичок соціальної адаптивності, що дозволяють узгоджувати індивідуальні потреби із вимогами партнерської взаємодії [10; 11]. Додатково В. Торохтій акцентує увагу на функціонально-рольовій узгодженості, де здатність до шлюбу корелює із відсутністю надмірного егоїзму та готовністю визнавати власні помилки задля постійного самовдосконалення у парі [12; 19].

Сучасна психологічна структура готовності до створення сім'ї включає чотири взаємопов'язані компоненти: когнітивний, емоційний, оціночно-вольовий та діяльнісний. Когнітивний складник передбачає повне оволодіння правовими, психосексуальними та господарськими знаннями, тоді як емоційний компонент охоплює здатність до рефлексії, емпатії та контролю агресивних проявів [1]. Оціночно-вольова сфера відповідає за наявність стійкої позитивної мотивації та усвідомлене прагнення бути щасливим у шлюбі, а діяльнісний компонент проявляється у реальному вмінні переходити від ідеальних образів до практичної побудови стосунків та конструктивного вирішення конфліктів [30]. Інтерес молоді до подружжя, таким чином, виступає динамічним утворенням, що вимагає гармонійного поєднання теоретичних уявлень із розвиненими комунікативними навичками та емоційною стійкістю [36].

Структурно-компонентний аналіз психологічної готовності до шлюбу дозволяє виокремити мотиваційно-ціннісний, інтелектуально-пізнавальний, дієво-практичний та емоційно-вольовий елементи. Мотиваційно-ціннісна складова відображає усвідомлене прагнення особистості до шлюбу як до вищої життєвої цінності, що передбачає глибоку переконаність у значущості сімейного щастя [18]. Інтелектуально-пізнавальний компонент охоплює систему знань з педагогіки, психології, фізіології та права, які необхідні для свідомої орієнтації у майбутній сімейній ролі та розуміння закономірностей подружнього циклу [18]. Важливим аспектом є також дієво-практичний складник, що проявляється у реальній здатності молодих людей до конструктивного спілкування, висловлення власних потреб та спільного вирішення життєвих труднощів, без чого неможливе досягнення довготривалої стабільності у парі [18].

Психологічна готовність особистості до шлюбу в концепції Л. Шнейдер постає як інтегральна категорія, що об’єднує моральний комплекс, здатність до самовідданості та емпатію. В. Торохтій розширює це бачення, вказуючи на значущість високого етичного рівня, що передбачає терпимість до особливостей партнера та готовність до активного співробітництва заради спільного блага [4]. Здатність до адаптації та гнучкого розподілу сімейних ролей виступає вирішальним чинником успішної інтеграції індивіда у шлюбну систему, оскільки дозволяє гармонізувати особистісні очікування із реальними умовами спільного життя [4]. Сформованість когнітивного компонента готовності передбачає наявність чітких знань про засади функціонування сім’ї, тоді як емоційно-оцінний складник визначає позитивну спрямованість на паритетні взаємини та адекватну самооцінку особистості як майбутнього чоловіка чи дружини [4].

Наукове підґрунтя розуміння готовності до сімейного життя закладалося ще в класичних працях Аристотеля та Платона, а згодом розвивалося педагогами Я. Коменським та Й. Песталоцці, які вказували на критичну необхідність підготовки підростаючого покоління до майбутніх шлюбних обов’язків [21]. Психологічна готовність сучасної молоді до шлюбу постає як складний соціально-психологічний процес, що об’єднує індивідуальні якості особистості та вплив трансформаційних змін у суспільстві [21]. Г. Олпорт розглядає цей феномен крізь призму зрілості, виокремлюючи здатність до інтимності, емоційну стійкість та реалістичне сприйняття дійсності як ключові атрибути особистості, здатної до побудови гармонійного союзу [21]. Зріла людина володіє самооб’єктивністю та усвідомлює власні сильні й слабкі сторони, що дозволяє їй свідомо обирати супутника життя та ефективно долати труднощі на різних етапах сімейного циклу [21].

Концепція «спроможності до шлюбу», запропонована В. Сисенком, акцентує увагу на здатності індивіда до самовідданого служіння іншому, емпатії та високій етичній культурі, що передбачає терпимість і контроль над власним егоїзмом [13]. Сукупність таких характеристик у обох партнерів визначає їхню подружню сумісність та гнучкість у зміні поведінки відповідно до нових

життєвих обставин. А. Денисенко доповнює це бачення, трактуючи готовність як стійкий стан, що базується на сформованій системі соціальних установок та цінностей, орієнтованих на підтримку здорових взаємин у парі [9].

Подружні взаємини розглядаються як динамічна система емоційних, моральних та поведінкових зв'язків, які забезпечують гармонію спільного життя та стабільність сім'ї як базового осередку суспільства. Л. Орбан-Лембрик наголошує на тому, що саме в сімейному середовищі особистість отримує можливість найповніше реалізувати власний потенціал, формуючи найзначущіші контакти та сценарії партнерської поведінки [26]. Зарубіжна психологічна думка, представлена роботами Дж. Міда, акцентує увагу на концепції «дзеркального Я», згідно з якою побудова міжособистісних взаємин вимагає пошуку схожих рис у партнерові для зміцнення власної ідентичності [26]. Е. Берн розглядає транзакційне спілкування як фундаментальну складову діалогу подружжя, що забезпечує стійкість шлюбної системи через узгодженість емоційних реакцій та соціальних позицій партнерів [42]. Важливість вивчення внутрішніх механізмів такої взаємодії зумовлена тим, що якість стосунків виступає індикатором емоційної зрілості особистості та її успішної соціально-психологічної адаптації [26]. Психологічна готовність, за твердженням Ю. Коренєвої та колег, ніколи не буває абсолютною, а являє собою динамічний компроміс або стратегію співпраці, де успіх шлюбу залежить від взаємоприйняття потреб і особливостей кожного з партнерів [19].

1.2. Психологічні аспекти інтересу молоді до подружнього життя: структура та моделі

Процес формування інтересу молоді до шлюбу відбувається під інтенсивним впливом трансформаційних процесів у суспільстві, де зростання індивідуалізму та розширення можливостей для самореалізації змінюють традиційні погляди на сім'ю. А. Ковальчук зазначає, що актуальність вивчення цієї проблеми зумовлена суттєвими змінами у ціннісних орієнтаціях молодих

людей, які дедалі частіше змушені балансувати між потребою в інтимності та прагненням до особистої автономії [17]. Ключовим психологічним чинником, що спонукає до пошуку партнерства, залишається фундаментальна потреба у близьких емоційних стосунках, відчутті безпеки та взаєморозумінні. Ступінь задоволення цих потреб у попередньому досвіді особистості безпосередньо корелює із її бажанням вступати у подружнє життя [17].

Вікові межі формування інтересу до шлюбу серед сучасної студентської молоді демонструють гендерну диференціацію: дівчата найчастіше орієнтовані на створення сім'ї у віці 22-24 років, тоді як юнаки схильні відкладати цей крок до 24-25 років. Процес формування статеворольової ідентифікації у молодому віці виступає ключовою детермінантою виникнення інтересу до подружнього життя, оскільки він базується на засвоєнні цінностей та ідеалів значущих дорослих. За твердженням Д. Гевіртца, статева ідентифікація особистості відбувається через ідентифікацію з батьками, де наслідування батьківських та материнських моделей поведінки стає основою для майбутнього самосприйняття індивіда як чоловіка чи дружини [18]. Батьківська сім'я із притаманними їй гендерними стереотипами та нюансами внутрішньої взаємодії залишається визначальним фактором, що формує індивідуальний психологічний простір майбутнього подружжя [18]. Усвідомлення молодими людьми стереотипів чоловічої та жіночої поведінки дозволяє їм вибудовувати власну стратегію співпраці в парі, де взаємоприйняття потреб обох партнерів стає запорукою гармонійного функціонування родини [18]. Такі розбіжності зазвичай зумовлені прагненням чоловіків спочатку досягти фінансової незалежності та завершити професійну підготовку, що виступає для них пріоритетною умовою до шлюбу [41]. Освітній рівень партнера також є вагомим чинником: більшість дівчат вважають за необхідне мати однаковий рівень освіти із чоловіком для забезпечення інтелектуальної сумісності, тоді як для значної частини юнаків цей параметр не є визначальним [41]. Очікування від шлюбу часто базуються на пошуку емоційної підтримки та психологічного комфорту, що вказує на

поступовий відхід молоді від суто господарсько-побутової моделі сім'ї на користь інтимно-особистісного партнерства.

Суттєвим чинником, що корегує уявлення молоді про доцільність шлюбу, виступає соціокультурний контекст, який включає релігійні переконання, культурні норми та очікування оточення. Дослідження Д. Рассела та К. Віттена підтверджують, що в культурах із домінуванням традиційних цінностей інтерес до шлюбу часто зумовлений прагненням відповідати гендерним стереотипам та соціальним вимогам, де чоловік виконує роль глави родини, а жінка – хранительки дому [38]. Окрім цього, рівень освіти та доступ до інформації про сімейні відносини відіграють превентивну роль, дозволяючи молодим людям із вищою освітою більш свідомо підходити до вибору партнера, аналізуючи виклики батьківства та шлюбної комунікації через призму сучасних психологічних знань [38].

Сучасні соціокультурні умови диктують нові пріоритети, через що інтерес до шлюбу часто вступає у суперечність із професійною самореалізацією та кар'єрними цілями. Для значної частини молоді досягнення освітніх вершин стає першочерговим завданням, що призводить до відтермінування створення сім'ї, проте не обов'язково свідчить про втрату значущості сімейних цінностей [17]. Особливої ваги у структурі шлюбного інтересу набуває типологія мотивації, де Є. Варєніков виокремлює орієнтацію на конкретну людину як найбільш зрілу та психологічно конструктивну форму прагнення до союзу [3]. Така мотивація базується на глибокому взаєморозумінні та внутрішній готовності до тривалої взаємодії, на відміну від прагнення до шлюбу як факту соціального статусу або способу виходу з-під опіки батьків [3]. В умовах сучасних воєнних подій в Україні спостерігається інтенсифікація інтересу молоді до створення сім'ї, що пояснюється зростанням потреби у безпеці, емоційній підтримці та бажанні закріпити особисті відносини перед обличчям життєвих ризиків [3]. Зазначені кризові обставини виступають потужним каталізатором переосмислення життєвих пріоритетів, де сімейний союз починає сприйматися як головний ресурс психологічної стійкості.

Популярність незареєстрованих («громадянських») шлюбів серед сучасної молоді відображає прагнення до перевірки сумісності у побуті без прийняття юридичних зобов'язань. В. Осадча характеризує таку модель стосунків як «тест-драйв» почуттів, де молоді люди намагаються визначити життєздатність союзу на основі реального досвіду спільного мешкання [27]. Проте тривале перебування у незареєстрованому статусі часто призводить до зниження мотивації офіційно узаконювати стосунки, що породжує стан психологічної вразливості, особливо у жінок. В. Кирильчук зауважує, що відсутність формальної відповідальності може сприйматися чоловіками як перевага, тоді як для дівчат це нерідко стає чинником тривожності через дефіцит соціальних гарантій [14]. Релігійні переконання та потреба у взаємній етичній відповідальності виступають стримувальними факторами, що змушують частину молоді категорично відмовлятися від позашлюбних зв'язків на користь традиційної сім'ї [27].

Важливим аспектом у цьому контексті є також гендерні установки та рольові очікування. Орієнтація на партнерський тип стосунків та гнучкий розподіл обов'язків у парі роблять шлюб більш привабливим вибором для сучасного покоління [17]. Водночас реалістичність очікувань щодо майбутнього союзу та готовність до спільних компромісів є визначальними факторами, що запобігають формуванню поверхневого ставлення до шлюбних зобов'язань [17].

Гендерна соціалізація справляє потужний вплив на формування ціннісних орієнтацій молоді, приписуючи юнакам та дівчатам відмінні пріоритети у шлюбній сфері. А. Хіврич акцентує увагу на тому, що для чоловіків значущими стимулами до вступу в шлюб часто стають інтимно-сексуальна гармонія та зовнішня привабливість партнерки, тоді як дівчата більшою мірою орієнтовані на особистісну ідентифікацію з чоловіком, спільність господарсько-побутових інтересів та емоційну підтримку [38]. Економічні умови та фінансова стабільність також виступають вагомими детермінантами: матеріальна незахищеність та безробіття можуть провокувати стан додаткового стресу, що змушує молодих людей відкладати створення сім'ї до моменту накопичення

статків, попри наявність психологічного інтересу до партнерства [38]. Статеві стереотипи, що транслюються через мас-медіа та школу, іноді створюють надмірний тиск на молодих осіб, вимагаючи від чоловіків статусу головного годувальника, а від жінок – безумовного материнства, що може викликати внутрішньоособистісний конфлікт та амбівалентне ставлення до подружніх зобов'язань [38].

Формування реалістичного образу майбутнього сімейного життя часто ускладнюється впливом медіа та соціальних мереж, які транслюють ідеалізовані, а іноді й ілюзорні моделі стосунків. На думку С. Ковальова, розрив між очікуваними якостями партнера та реальною взаємодією може провокувати фрустрацію та зниження інтересу до шлюбу після перших зіткнень із побутовими труднощами [3]. Важливим аспектом подолання таких суперечностей є рівень впевненості молодих людей у власному виборі, що за твердженням О. Кляпця та Т. Ларіної, безпосередньо залежить від здатності усвідомлювати особисті очікування та адекватно оцінювати можливості партнера [16]. Розвиток емпатії виступає центральним чинником, що пов'язує індивідуальні цінності з готовністю до партнерської моделі шлюбу, сприяючи переходу від стереотипних уявлень до гнучкої та рівноправної взаємодії [3].

Критичний аналіз мотивів вступу у шлюб дозволяє виокремити домінування ідеї романтичного кохання, яка, на думку С. Голода, часто виступає нав'язаним суспільним стереотипом. Надмірна ідеалізація почуттів може створювати ілюзію автоматичного успіху шлюбу, ігноруючи потребу в щоденній психологічній праці та побутовій адаптації, що згодом призводить до фрустрації у молодих парах [15]. Гендерні особливості в комунікативній сфері також суттєво впливають на динаміку інтересу до шлюбу: чоловіки частіше демонструють проблемно-орієнтований підхід до вирішення суперечностей, тоді як жінки надають перевагу емоційному обговоренню процесу, вбачаючи в цьому засіб підтримки близькості [41]. Традиційні установки щодо ролі чоловіка як «годувальника» та жінки як «берегині» залишаються досить стійкими у свідомості юнаків, що може вступати у конфлікт із прагненням сучасних дівчат

до рівноправного розподілу фінансових обов'язків та спільного ведення бюджету [41]. Соціально засвоєні стереотипи щодо маскулінності та фемінності, таким чином, продовжують визначати вектор очікувань молоді, де чоловік сприймає шлюб як досягнення певної соціальної мети, а жінка – як початок глибшого емоційного єднання [41].

Мотиваційна сфера молоді при виборі партнера структурується навколо декількох ключових векторів, де інтимно-особистісний аспект часто поєднується з господарсько-побутовими очікуваннями. С. Ковальов виокремлює п'ять домінантних мотивів шлюбу, серед яких кохання, духовна близькість та психологічна відповідність відіграють вирішальну роль у забезпеченні тривалості союзу [35]. Проте існують і прагматичні спонукання, такі як матеріальний розрахунок або прагнення покращити соціальний статус, що за відсутності емоційної основи можуть призводити до швидкої девальвації сімейних цінностей [1; 19]. Окремої уваги заслуговує типологія Б. Шапіро, де серед стимулів до одруження згадуються почуття обов'язку, зовнішня привабливість або навіть жалість, що свідчить про складність та неоднозначність внутрішньої детермінації інтересу до шлюбної реєстрації [20].

Аналіз мотиваційних чинників вступу до шлюбу дозволяє розмежувати автентичне та ілюзорне кохання, де Н. Пезешкіан визначає справжнє почуття як здатність відповідати на потреби партнера, а не використовувати його як засіб для задоволення власної цікавості чи розслаблення [7]. С. Голод звертає увагу на парадоксальність молодіжних уявлень, що проявляється у значних розбіжностях між бажаними якостями обранця та реальними критеріями вибору в повсякденному житті, що нерідко призводить до фрустрації на початкових етапах подружнього циклу [4]. Емпіричні дослідження А. Віцинець підтверджують переважання у чоловіків орієнтації на інтимно-сексуальну гармонію та спільність поглядів, тоді як жінки виявляють виражений інтерес до матеріальної забезпеченості та стабільності житлових умов, що пояснюється підсвідомим прагненням до захисту майбутнього сімейного побуту [4].

Формування інтересу студентів до сімейного життя відбувається під впливом розгалуженої системи суб'єктивних та об'єктивних чинників. До внутрішніх (суб'єктивних) факторів І. Сіданіч та Я. Бєлодєд відносять мотиви вступу в шлюб, психологічну сумісність, рівень емпатії та відповідальності, тоді як зовнішні чинники охоплюють вплив батьківської родини, матеріальне становище та роль засобів масової інформації [34]. І. Гребенніков наголошує на важливості наявності у молоді чіткого ідеалу сучасної сім'ї та усвідомлення мети укладання союзу ще до моменту юридичної реєстрації відносин [2]. Структура готовності, за С. Ковальовим, додатково включає правовий, педагогічний та сексуальний компоненти, що вимагає від молодих людей знань законодавства, культури інтимних стосунків та навичок виховання майбутніх дітей [12].

Трансформація інтересу до офіційного шлюбу в умовах воєнного стану набуває специфічних рис, пов'язаних із загостренням потреби в ідентифікації «свій–чужий» та прагненням забезпечити партнера юридичним захистом у критичних ситуаціях. Студентами під час досліджень було зафіксовано зростання престижу реєстрації стосунків як способу посилення взаємопідтримки та виявлення солідарності перед обличчям зовнішніх загроз [27]. Недостатній рівень психологічної підготовленості молоді до сімейного життя виступає одним із провідних чинників дестабілізації шлюбних відносин на ранніх етапах їх розвитку. Л. Сердюк підкреслює, що труднощі адаптації часто виникають через слабку первинну мотивацію до шлюбу та дефіцит психофізіологічних знань, що заважає формуванню конструктивної та саморегульованої поведінки в парі [33]. Х. Цьомик зазначає, що мотиви створення сім'ї безпосередньо визначають якість подальшого спільного життя та рівень емоційної близькості, який партнери здатні підтримувати протягом тривалого часу [39]. О. Шевчишена вказує на значущість емоційної стійкості та самоконтролю, які дозволяють молодим людям зберігати витримку в мінливих сімейних обставинах та швидко знаходити оптимальні рішення у складних життєвих ситуаціях [40]. Сучасні погляди молодих людей вимагають відходу від класичного розуміння шлюбу лише як інструменту репродукції, акцентуючи увагу на особистісному виборі та повазі до

індивідуальних кордонів кожного в парі [14]. Водночас більшість молодих респондентів, попри лояльне ставлення до пробних шлюбів, продовжує розглядати офіційно зареєстровану родину як ідеальний образ свого майбутнього, що свідчить про збереження високої ціннісної значущості інституту шлюбу в українському соціумі [27].

Батьківська сім'я виступає первинним джерелом формування життєвого сценарію, де дитина на підсвідомому рівні засвоює правила та традиції міжособистісної взаємодії. Отриманий у дитинстві досвід подружніх стосунків батьків задає певний алгоритм поведінки, який молода людина схильна відтворювати або, у випадку негативного прикладу, категорично уникати у власному житті [19]. Відсутність наочного зразка гармонійних відносин або спотворене сприйняття батьківських ролей створює ризики формування нереалістичних шлюбно-сімейних домагань, що базуються на завищених вимогах до партнера при низькій самокритичності [19]. Конструктивні домагання, навпаки, закладаються в атмосфері любові та поваги, стимулюючи молодь до свідомої підготовки до виконання ролей «годувальника» та «берегині» на засадах рівноправності та взаємопідтримки [12]. Особливе місце у сучасних трансформаціях посідає практика пробних шлюбів, які виконують функцію «адаптаційного майданчика», дозволяючи оцінити реальну сумісність у побуті та сформувати більш зріле рішення щодо офіційного укладання союзу [24].

Динаміка життєвого циклу сім'ї, описана у працях Е. Дюваль та Р. Гілла, демонструє, що інтерес молоді до шлюбу на стадії партнерства без дітей супроводжується інтенсивним зближенням звичок та ціннісних орієнтацій. Виникнення труднощів на цьому етапі часто пов'язане з непідготовленістю до реалій спільного побуту, втручанням родичів та відсутністю навичок конструктивного подолання кризових ситуацій [4]. Важливим аспектом формування стійкого інтересу до подружжя є рівень психологічної та емоційної зрілості молодих людей, оскільки саме здатність до відповідальності та самостійності визначає успішність переходу від дошлюбного залицяння до стабільного сімейного існування [4].

Емпіричні дані сучасних досліджень свідчать про те, що основними мотивами вступу до шлюбу для студентської молоді залишаються любов, близькість духовних та естетичних цінностей, а також спільність інтересів. Ю. Коренєва зазначає, що для юнаків пріоритетним стимулом до створення сім'ї часто виступає єдність поглядів із партнеркою та очікування дитини, тоді як дівчата більшого значення надають матеріальній забезпеченості як гаранту стабільності майбутнього побуту [18]. Переважна більшість молодих людей сприймає шлюб як простір для самореалізації та порятунок від самотності, хоча існує ризик надмірного «розчинення» в іншому через намагання заповнити власну психологічну пустку [18]. Важливим складником сучасного інтересу до шлюбу є також прагнення до емоційної підтримки та захищеності, що утворює специфічний «острівець безпеки» у зовнішньому середовищі [18]. Водночас лише незначна частка опитаних молодих людей пов'язує шлюб із відповідальністю та обов'язками, що вказує на переважання емоційно-романтичних очікувань над практичною готовністю до сімейних викликів [18]. Сучасна переорієнтація цінностей вимагає від молоді не лише засвоєння нових стратегій поведінки в сім'ї, а й свідомого підходу до вирішення суперечностей, що є критично важливим в умовах нинішніх соціокультурних викликів [4].

Сучасні тенденції демонструють поступове відкладення шлюбу молоддю на користь освіти, кар'єри та самореалізації, що супроводжується зростанням популярності цивільних союзів як способу перевірки сумісності [21]. Емпіричне дослідження А. Крошки виявило суттєві гендерні розбіжності у рівнях підготовленості та мотивації: дівчата демонструють вищу психологічну готовність (35,7%) порівняно з юнаками (18,2%) та більшою мірою орієнтовані на сімейні цінності та народження дітей [21]. Для жіночої частини молоді домінуючим мотивом вступу у подружнє життя залишається кохання (17%), тоді як для чоловіків значущими є матеріальна підтримка партнерки (16%) та спільність поглядів (15%) [21]. Виявлений скептицизм та низька довіра у стосунках серед частини юнаків вказують на потребу у додатковій психолого-педагогічній роботі, спрямованій на формування реалістичних еталонів

мужності та жіночності, а також розвиток здатності до відповідального прийняття рішень [21].

Еволюція подружніх взаємин підпорядковується певним закономірностям, де задоволеність шлюбом має хвилеподібний характер із найвищими показниками на початковому етапі. Емпіричні дані Л. Онуфрієвої та О. Чайковської демонструють, що молоді пари часто демонструють високий рівень емоційної привабливості та авторитетності партнера, проте мають значно нижчі показники взаєморозуміння через перебування на стадії інтенсивного пізнання індивідуальних рис один одного [26]. Зі збільшенням стажу сімейного життя відбувається поступовий перехід від романтичного до зрілого, усвідомленого типу відносин, де емоційна насиченість дещо знижується, поступаючись місцем стабільній комунікації, глибокому прийняттю та партнерській підтримці [26]. Розуміння цієї динаміки дозволяє молоді позбутися ідеалізованих очікувань і сформувати стійкий інтерес до шлюбу як до процесу постійного вдосконалення моделей спілкування та зміцнення довіри [26]. Складна соціополітична ситуація та економічна нестабільність в Україні виступають додатковими бар'єрами, що змушують молоді пари більш ретельно обмірковувати питання створення родини та народження дитини [21].

1.3. Чинники, які підвищують інтерес до подружнього життя

Аналіз наукової літератури дозволяє виокремити комплекс психологічних і соціально-психологічних чинників, що підвищують інтерес молоді до вступу у подружнє життя. Одним із провідних таких чинників є психологічна зрілість та підготовленість особистості. Т. Гаврикова розглядає готовність студентської молоді до шлюбу як багатокомпонентне утворення, що поєднує когнітивний, емоційно-ціннісний, мотиваційний та поведінковий компоненти, і наголошує, що стійкий інтерес до створення сім'ї формується не стихійно, а потребує цілеспрямованої психологічної підготовки та підтримки емоційно-ціннісної сфери [5]. Відповідно, чим вищим є рівень особистісної зрілості, адекватного

самосприйняття та здатності до саморегуляції, тим виразнішим і стабільнішим стає прагнення молодої людини до тривалого партнерства.

Другим важливим чинником підвищення інтересу до подружнього життя виступає система ціннісних орієнтацій особистості. Л. Дейниченко і А. Качило, досліджуючи психологічну готовність до шлюбу в юнацькому віці, доводять, що саме ціннісні орієнтації є ключовим психологічним компонентом, який визначає спрямованість молоді на шлюб, а сформованість сімейних цінностей, адекватна самооцінка та прагнення до самоактуалізації підсилюють зацікавленість у створенні сім'ї [8]. Близькі висновки отримали Л. Лисенко та В. Якименко: значущість шлюбно-сімейних цінностей у період ранньої дорослості, орієнтація на емоційно-психологічну підтримку в стосунках, спільність інтересів та сформована особистісна ідентичність постають провідними мотиваторами готовності молоді до подружніх взаємин [22]. Отже, актуалізація сімейних цінностей у структурі ціннісно-смислової сфери особистості безпосередньо підвищує її інтерес до шлюбу.

Окрему групу чинників утворюють настанови та соціальні очікування щодо шлюбу. Емпіричне дослідження З. Інджедал-Сонкаї та Н. Устюндаг-Очал на великій вибірці студентів засвідчило, що позитивне сприйняття шлюбу як джерела підтримки, захищеності та щастя, а також відповідні гендерно-рольові установки тісно пов'язані зі ставленням молоді до шлюбу, причому виявлено значущі відмінності в установках залежно від статі [44]. Це означає, що формування у молоді позитивного образу шлюбу та реалістичних, партнерських гендерно-рольових уявлень є дієвим чинником підвищення інтересу до подружнього життя.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що інтерес молоді до вступу у подружнє життя підвищується за умови взаємодії внутрішніх чинників (психологічної зрілості, сформованих сімейних цінностей, емоційної підтримки та особистісної ідентичності) і зовнішніх соціально-психологічних чинників (позитивного образу шлюбу, партнерських гендерно-рольових установок, сприятливого соціокультурного середовища). Урахування цих чинників створює

підґрунтя для цілеспрямованої психологічної роботи, спрямованої на підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя.

Висновки до розділу 1

1. Теоретичний аналіз показав, що інтерес молоді до вступу у подружнє життя є складним багатоаспектним психологічним утворенням, яке інтегрує когнітивний, емоційний та мотиваційний компоненти й тісно пов'язане з психологічною зрілістю, ціннісно-смисловою сферою та попереднім досвідом близьких стосунків особистості. Узагальнення класичних західних концепцій (теорії романтичної любові та симпатії З. Рубіна, трикутної теорії любові Р. Стернберга, психосоціального розвитку Е. Еріксона, прихильності Дж. Боулбі, індивідуальної психології А. Адлера) і доробку сучасних українських дослідників (Р. Федоренко, Т. Гаврикової, Л. Дейниченко) засвідчило, що інтерес до шлюбу розгортається у єдності емоційного компонента (любові і симпатії, інтимності, пристрасті та відданості) і ціннісно-установчого компонента (ставлення до шлюбу), а його психологічна оцінка можлива лише з урахуванням мотивів вступу у шлюб і рівня особистісної готовності до тривалого партнерства.
2. Встановлено, що інтерес молоді до подружнього життя підвищується під впливом комплексу взаємопов'язаних чинників. До внутрішніх належать психологічна зрілість та підготовленість особистості, сформованість сімейних цінностей, емоційно-психологічна підтримка, особистісна ідентичність і комунікативна компетентність; до соціально-психологічних, модель батьківської сім'ї, позитивний образ шлюбу, партнерські гендерно-рольові установки, а також соціокультурний контекст, зокрема умови воєнного стану в Україні, що актуалізують потребу в безпеці та емоційній близькості. Виявлено виражену гендерну специфіку: дівчата схильні пов'язувати інтерес до шлюбу

передусім з емоційною близькістю, відданістю та сімейними цінностями, тоді як юнаки, з пристрасним компонентом і поступовим досягненням соціально-економічної самостійності. Підкреслено, що саме якість партнерської взаємодії та реалістичність очікувань, а не сам факт прагнення до шлюбу, визначають готовність молоді до тривалих стосунків.

Таким чином, теоретичний аналіз проблеми інтересу молоді до вступу у подружнє життя засвідчив її складність і багатоаспектність та підтвердив необхідність емпіричного вивчення любові і симпатії, трикомпонентної структури любові (інтимності, пристрасті та відданості) і ставлення молоді до шлюбу з урахуванням гендерної специфіки, що й стало завданням другого розділу роботи.

РОЗДІЛ 2.
ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ІНТЕРЕСУ МОЛОДІ ДО ВСТУПУ У ПОДРУЖНЄ ЖИТТЯ

2.1. Зміст та організація емпіричного дослідження психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя

Емпіричне дослідження психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя проводилося на базі Центру психосоціальної підтримки ветеранів та постраждалих від війни м. Олевськ Житомирської області впродовж січня–березня 2026 р. Вибір саме цієї бази був зумовлений тим, що Центр об’єднує молодих людей, які перебувають у активному пошуку життєвих орієнтирів і переосмисленні цінностей у складних суспільних обставинах. Дослідження здійснювалося з дотриманням базових етичних принципів психологічної роботи, добровільності участі, анонімності отриманих відповідей, конфіденційності персональних даних та поінформованої згоди кожного учасника. Респондентам роз’яснювалися мета й завдання роботи, гарантувалося використання результатів виключно в узагальненому вигляді та винятково для наукових цілей. Окремо слід наголосити, що дослідження відбувалося в умовах війни в Україні, котра постає вагомим макросоціальним чинником переосмислення сімейних цінностей, ставлення до близькості, відданості та перспективи створення власної сім’ї. В обставинах підвищеної екзистенційної невизначеності тема подружнього життя набуває для молодої людини особливого емоційного й смислового навантаження, що робить її вивчення особливо актуальним.

Характеристика вибірки. У дослідженні взяли участь 60 молодих людей віком від 20 до 28 років, які на момент опитування не перебували у зареєстрованому шлюбі. Вибірка була гендерно збалансованою, до неї увійшли по 30 чоловіків і 30 жінок, що дало змогу здійснити коректний порівняльний аналіз за статтю. Віковий діапазон учасників відповідає періоду ранньої

дорослості, який у віковій психології розглядається як сенситивний для формування зрілих партнерських стосунків, побудови інтимності та прийняття рішення про створення сім'ї. Неодружений статус респондентів є принциповим, адже саме на цьому етапі ставлення до шлюбу й любовні переживання мають переважно перспективний, орієнтований на майбутнє характер, а не відображають уже наявний подружній досвід. Така вибірка є типовою для досліджень установок молоді щодо шлюбу й дозволяє розглядати отримані результати як показові для відповідної вікової та соціальної категорії. Макроконтекст війни підсилює репрезентативність матеріалу, оскільки фіксує ставлення молоді до подружнього життя в умовах, що нині є типовими для українського суспільства загалом.

Етапи дослідження. Емпіричне дослідження було організоване у три послідовні етапи. На підготовчо-організаційному етапі здійснювалося визначення мети, об'єкта й предмета дослідження, формулювання його завдань, добір і обґрунтування психодіагностичного інструментарію відповідно до теоретичних засад роботи, налагодження співпраці з базою дослідження та формування вибірки за визначеними критеріями. На діагностичному етапі проводилося безпосереднє опитування учасників за трьома методиками, забезпечувалися однакові для всіх респондентів умови, надавалися чіткі інструкції та контролювалася повнота заповнення бланків. На аналітико-інтерпретаційному етапі здійснювалося опрацювання отриманих даних, упорядкування й узагальнення результатів, побудова відсоткових розподілів окремо для чоловіків і жінок, змістова психологічна інтерпретація виявлених особливостей та формулювання висновків.

Психодіагностичний інструментарій. Для реалізації завдань дослідження було дібрано три методики, що дозволяють комплексно охопити як емоційний бік любовних стосунків, так і власне ставлення до перспективи шлюбу.

Першою застосовано **Шкалу любові і симпатії З. Рубіна** (Z. Rubin, 1970), створену у США. Методика спирається на концептуальне розмежування двох

різних конструктів, любові та симпатії. Любов у розумінні автора охоплює прив'язаність, потребу в іншій людині та турботу про неї, тоді як симпатія відображає повагу до партнера й сприйняту схожість із ним. Відповідно методика складається з двох окремих шкал по 13 пунктів кожна, разом 26 тверджень, які оцінюються за 9-бальним континуумом, від «1, зовсім не згоден» до «9, повністю згоден». За кожною шкалою обчислюється окремий сумарний бал, теоретичний діапазон якого становить від 13 до 117. Методику обрано тому, що вона дозволяє диференціювати глибоке любовне переживання та дружньо-поважливе ставлення, які в буденній свідомості часто змішуються, а в контексті готовності до шлюбу відіграють різну роль. Оскільки стандартизованих нормативних рівнів для методики не передбачено, поділ сумарних балів на низький, середній і високий рівні є умовною авторською градацією, побудованою для потреб опису саме цієї вибірки.

Другою методикою стала **Трикутна шкала любові Р. Стернберга** (R. Sternberg, TLS-45, 1997), також розроблена у США. В основі методики лежить трикомпонентна теорія любові, згідно з якою любов утворюється поєднанням трьох складових, інтимності, пристрасті та відданості. Інтимність відображає емоційну близькість, теплоту й довіру, пристрасть, фізичний потяг і романтичне збудження, відданість, свідоме рішення зберігати стосунки в перспективі. Методика містить три субшкали по 15 пунктів кожна, які оцінюються за 9-бальною шкалою. Робочий сумарний бал кожної субшкали перебуває в межах від 15 до 135 балів, а поділ на рівні виразності є умовним, оскільки в оригінальній версії передбачено обчислення усередненого показника в діапазоні від 1 до 9. Співвідношення трьох компонентів дозволяє ілюстративно співвіднести профіль особистості з типами любові, які виокремлює автор, зрілою (consummate), фатуальною (fatuous), дружньою (companionate) та закоханістю (infatuation). Ці типи розглядаються як ілюстративні описові моделі, а не як окремо вимірювані величини. Методику обрано через її здатність розкривати внутрішню структуру любовного переживання, що особливо важливо для розуміння гендерних відмінностей у профілі любові.

Третьою застосовано **Шкалу ставлення до шлюбу** (Marital Attitude Scale, MAS; E. Braaten, L. Rosén, 1998), створену у США. Методика спрямована на вимірювання загального ставлення особистості до шлюбу та інтересу до вступу у подружнє життя. Вона містить 23 пункти, які оцінюються за 4-бальною шкалою вимушеного вибору, від «0, цілком згоден» до «3, цілком не згоден», причому частина пунктів є зворотними; сумарний показник обчислюється після відповідного перекодування зворотних пунктів так, щоб вищі значення послідовно відповідали позитивнішому ставленню. На відміну від двох попередніх методик, MAS є одновимірною, вона дає єдиний сумарний показник у діапазоні від 0 до 69 балів, де вищий бал свідчить про позитивніше ставлення до шлюбу та вищий інтерес до вступу у подружнє життя. Жодних окремих субшкал методика не передбачає. У дослідженні використано власний український переклад методики з оригіналу, поділ сумарного показника на рівні виразності здійснено умовно за рівними інтервалами. Методику обрано як найбільш прямий і змістово відповідний інструмент вимірювання центрального для роботи конструкта, ставлення молоді до подружнього життя.

Процедура опрацювання даних. Опрацювання отриманих емпіричних даних здійснювалося в описовому ключі. За кожною шкалою й субшкалою застосованих методик будувався відсотковий розподіл досліджуваних за рівнями виразності ознаки, низьким, середнім і високим, причому такий розподіл обчислювався окремо для чоловіків і для жінок. Це дало змогу простежити, яка частка представників кожної статі демонструє той чи інший рівень любові, симпатії, інтимності, пристрасті, відданості та ставлення до шлюбу. Подальший аналіз мав порівняльний гендерний характер, особливості чоловіків і жінок зіставлялися за частками осіб, що потрапили до відповідних рівнів виразності. Саме порівняння відсоткових профілів дозволило виявити змістові гендерні відмінності, зокрема вищу виразність любові, симпатії, інтимності, відданості й позитивного ставлення до шлюбу в жінок та вищу виразність пристрасті в чоловіків, які надалі стали основою для психологічної інтерпретації результатів дослідження.

2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя

Емпіричне дослідження проводилося на базі Центру психосоціальної підтримки ветеранів та постраждалих від війни м. Олевськ Житомирської області у період із січня по березень 2026 р. в умовах війни в Україні. Загальна вибірка охопила 60 молодих людей віком від 20 до 28 років, які не перебувають у зареєстрованому шлюбі, із рівним представництвом обох статей (по 30 чоловіків і 30 жінок), що дало змогу зіставити гендерні особливості досліджуваних характеристик. Логіка викладу результатів вибудувана відповідно до внутрішньої структури предмета дослідження, від базових емоційно-оцінних настановлень до інтегрального ставлення особистості до шлюбу. Спершу аналізуються показники любові й симпатії за шкалою З. Рубіна, що відображають характер міжособистісної прихильності та сприйнятої схожості з близькою людиною. Далі розглядається трикомпонентна структура любові за трикутною шкалою Р. Стернберга, яка розкриває співвідношення інтимності, пристрасті й відданості. Після цього висвітлюється ставлення молоді до шлюбу за методикою MAS як узагальнений мотиваційно-ціннісний орієнтир. Завершує підрозділ узагальнення гендерних тенденцій, що дозволяє окреслити цілісний психологічний портрет чоловіків і жінок на порозі подружнього життя.

Концептуальною основою першого етапу аналізу слугує підхід З. Рубіна, який одним із перших у соціальній психології розвів любов і симпатію як два самостійні психологічні конструкти, що мають відмінну природу й по-різному виявляються в близьких стосунках. У його розумінні любов охоплює афективно насичене переживання, пов’язане з прив’язаністю до партнера, потребою в його присутності, готовністю турбуватися про нього й приймати взаємну залежність. Симпатія натомість має радше когнітивно-оцінний характер, вона ґрунтується на повазі до іншої людини, схваленні її особистісних якостей і відчутті схожості з нею, на сприйнятті партнера як приємного й вартого довіри. Розведення цих двох вимірів дає змогу побачити, що високий рівень одного з них не завжди

супроводжується високим рівнем іншого, а їхнє співвідношення утворює індивідуальний профіль ставлення особистості до близької людини. Саме тому показники любові й симпатії доцільно розглядати окремо.

Спершу проаналізуємо розподіл рівнів любові, що відображає міру емоційної залученості досліджуваних у стосунки з партнером. Оскільки методика З. Рубіна не має стандартизованих нормативів, поділ на низький, середній і високий рівні застосовано як умовну авторську градацію в межах власної вибірки. Узагальнені дані щодо вираженості любові у чоловіків і жінок подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Розподіл рівнів любові за шкалою З. Рубіна у чоловіків і жінок

Рівень	Чоловіки, %	Жінки, %
Низький	30,0	13,3
Середній	46,7	40,0
Високий	23,3	46,7

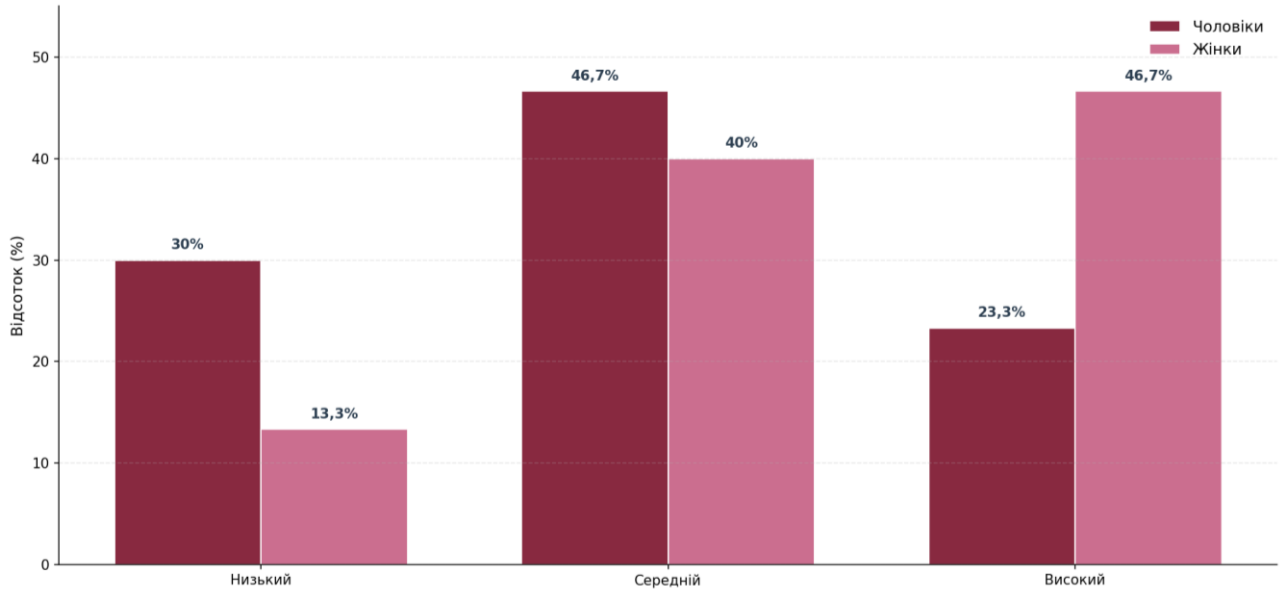

Рис.2.1. Розподіл рівнів любові за шкалою З. Рубіна у чоловіків і жінок (у %)

Отримані дані виразно засвідчують гендерну асиметрію в переживанні любові. Високий рівень любові притаманний майже половині жінок (46,7 %), тоді як серед чоловіків його демонструє лише трохи більше ніж кожен п’ятий (23,3 %), тобто вдвічі менше. Протилежна картина простежується на низькому полюсі вираженості, де частка чоловіків (30,0 %) суттєво перевищує відповідний показник у жінок (13,3 %): низький рівень любові виявляє приблизно лише кожна сьома досліджувана-жінка. Середній рівень в обох групах залишається досить поширеним і близьким за наповненістю (46,7 % у чоловіків і 40,0 % у жінок), проте саме розподіл крайніх полюсів формує основну змістову відмінність між статями.

Така конфігурація показників дозволяє говорити про вищу емоційну залученість жінок у близькі стосунки. Для значної їх частини характерна глибока прив’язаність до партнера, виражена потреба в близькості, психологічній єдності та готовність брати на себе турботу про іншого, що цілком узгоджується з рубінівським розумінням любові як переживання, насиченого прив’язаністю й взаємною залежністю. Чоловіки натомість виявляють помітно більшу емоційну стриманість і автономність, у їхньому профілі частіше переважають середні значення, а відчутна частка демонструє знижену залученість на афективному рівні. Це може відображати як соціокультурні очікування щодо чоловічої поведінки, де емоційна відкритість традиційно менш заохочується, так і відмінні стратегії побудови близькості.

У підсумку розподіл рівнів любові окреслює асиметричний патерн ставлення статей на порозі подружнього життя. Жінки виявляються емоційно залученішою стороною, орієнтованою на глибину прихильності та психологічну близькість, тоді як чоловіки постають як емоційно автономніша сторона, що зберігає більшу дистанцію в переживанні любові. Така відмінність є важливою для розуміння мотиваційного підґрунтя готовності молоді до вступу в подружні стосунки.

Наступним кроком розглянемо вираженість симпатії, яка, на відміну від афективно насиченої любові, відображає радше когнітивно-оцінне ставлення до

партнера, його повагу, схвалення та сприйняту схожість. Розподіл рівнів симпатії у чоловіків і жінок подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2.

Розподіл рівнів симпатії за шкалою З. Рубіна у чоловіків і жінок

Рівень	Чоловіки, %	Жінки, %
Низький	16,7	10,0
Середній	56,7	46,7
Високий	26,7	43,3

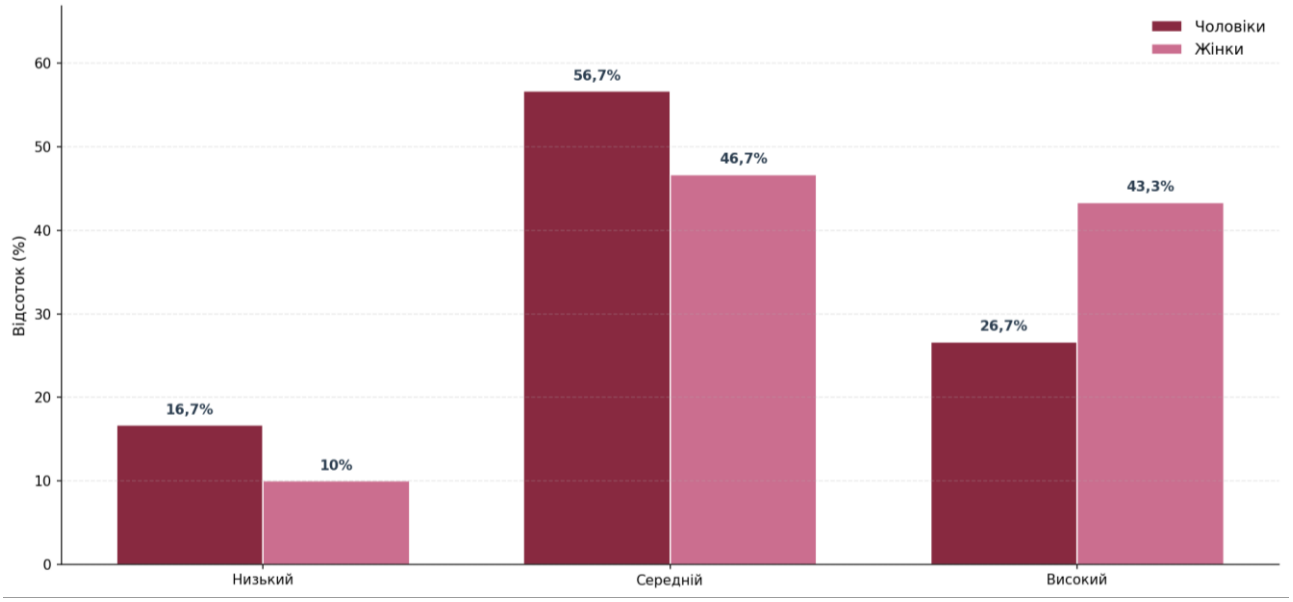

Рис.2.2. Розподіл рівнів симпатії за шкалою З. Рубіна у чоловіків і жінок (у %)

Показники симпатії повторюють загальну спрямованість гендерної асиметрії, хоча відмінності тут виражені дещо м’якше. Високий рівень симпатії притаманний майже половині жінок (43,3 %), що помітно перевищує відповідний показник у чоловіків (26,7 %). На низькому полюсі частки обох груп невеликі й досить близькі (10,0 % у жінок і 16,7 % у чоловіків), а більшість досліджуваних обох статей зосереджена на середньому рівні, який охоплює понад половину чоловіків (56,7 %) і майже половину жінок (46,7 %). Це свідчить про загалом доброзичливе, поважливе ставлення молоді до близької людини незалежно від статі, проте з вищою інтенсивністю саме в жінок.

Змістово вищий рівень симпатії в жінок означає, що вони не лише глибше емоційно залучені, а й виразніше схильні поважати партнера, схвалювати його особистісні якості та сприймати його як близьку за поглядами й цінностями людину. Прикметно, що в жіночій групі частіше спостерігається конгруентний патерн, за якого висока любов поєднується з високою симпатією, тобто афективна прихильність підкріплюється позитивним когнітивно-оцінним ставленням до партнера. Така узгодженість двох вимірів утворює цілісніше й гармонійніше ставлення до близької людини, тоді як у чоловіків ці складники частіше виявляються більш розмежованими за інтенсивністю, що відповідає рубінівській ідеї про відносну незалежність любові й симпатії як окремих психологічних конструктів.

Трикутна шкала любові Р. Стернберга (TLS-45, 1997) спрямована на діагностику трьох якісно різних компонентів, із яких, за теорією автора, складається будь-яке любовне переживання. Перший компонент, інтимність, відображає емоційну близькість, відчуття тепла, взаєморозуміння та готовність ділитися внутрішнім світом. Другий компонент, пристрасть, охоплює фізично-романтичний потяг, сексуальне бажання та інтенсивність романтичного збудження. Третій компонент, відданість, описує свідоме рішення любити іншу людину та зберігати ці стосунки у часі, тобто готовність до тривалих зобов’язань. Кожну з трьох субшкал утворюють по 15 пунктів, оцінюваних за 9-бальним континуумом, а робочий сумарний бал субшкали перебуває в межах від 15 до 135. Оскільки стандартизованих українських норм для методики немає, поділ на низький, середній і високий рівні є умовним та виконаний за рівними інтервалами в межах теоретичного діапазону окремо для кожної субшкали. Нижче послідовно розглянуто розподіл рівнів виразності за кожним із трьох компонентів у чоловіків і жінок, що дозволяє побачити структурні особливості любовного переживання в обох групах.

Розподіл рівнів за субшкалою інтимності у чоловіків і жінок дослідженої вибірки подано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Розподіл рівнів інтимності за TLS-45 Р. Стернберга у чоловіків і жінок

Рівень	Чоловіки, %	Жінки, %
Низький	20,0	3,3
Середній	53,3	36,7
Високий	26,7	60,0

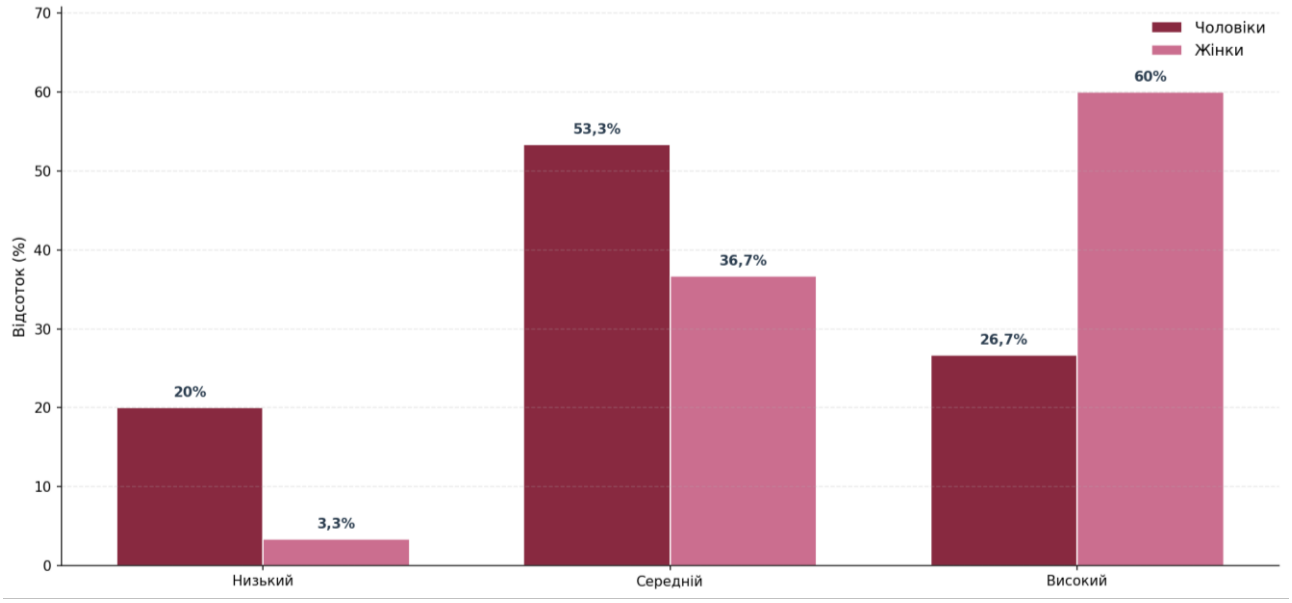

Рис.2.3. Розподіл рівнів інтимності за TLS-45 Р. Стернберга у чоловіків і жінок (у %)

Найпомітнішою особливістю субшкали інтимності є виразна перевага жінок за високим рівнем виразності компонента. Високий рівень інтимності притаманний 60,0 % жінок, тобто майже трьом п’ятим групи, тоді як серед чоловіків його демонструє лише 26,7 %, приблизно кожен четвертий. Понад половина чоловіків, 53,3 %, мають середній рівень інтимності, що свідчить про загалом помірну, але не провідну роль емоційної близькості у структурі їхнього любовного переживання. Дзеркальною є картина за низьким рівнем, який властивий 20,0 % чоловіків і лише 3,3 % жінок. Таким чином, низька емоційна близькість майже не трапляється серед жінок, тоді як серед чоловіків кожен п’ятий схильний переживати любов із послабленим інтимним компонентом.

Слід підкреслити, що саме за субшкалою інтимності зафіксовано найбільшу гендерну відмінність із усіх трьох компонентів трикутника любові. Це узгоджується з теоретичними положеннями Р. Стернберга про те, що інтимність є «теплим» ядром любові та основою для довготривалих стосунків. Для жінок дослідженої групи простір майбутнього шлюбу значною мірою ототожнюється з емоційною близькістю, взаєморозумінням і душевним теплом, тож саме інтимність стає для них смисловим центром любовних взаємин. Висока представленість цього компонента у жінок логічно поєднується з їхньою орієнтацією на глибокий емоційний зв'язок як передумову створення сім'ї, тоді як для чоловіків інтимність частіше залишається на помірному рівні, поступаючись іншому компоненту. Розподіл рівнів за субшкалою пристрасті у чоловіків і жінок подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Розподіл рівнів пристрасті за TLS-45 Р. Стернберга у чоловіків і жінок

Рівень	Чоловіки, %	Жінки, %
Низький	10,0	23,3
Середній	36,7	53,3
Високий	53,3	23,3

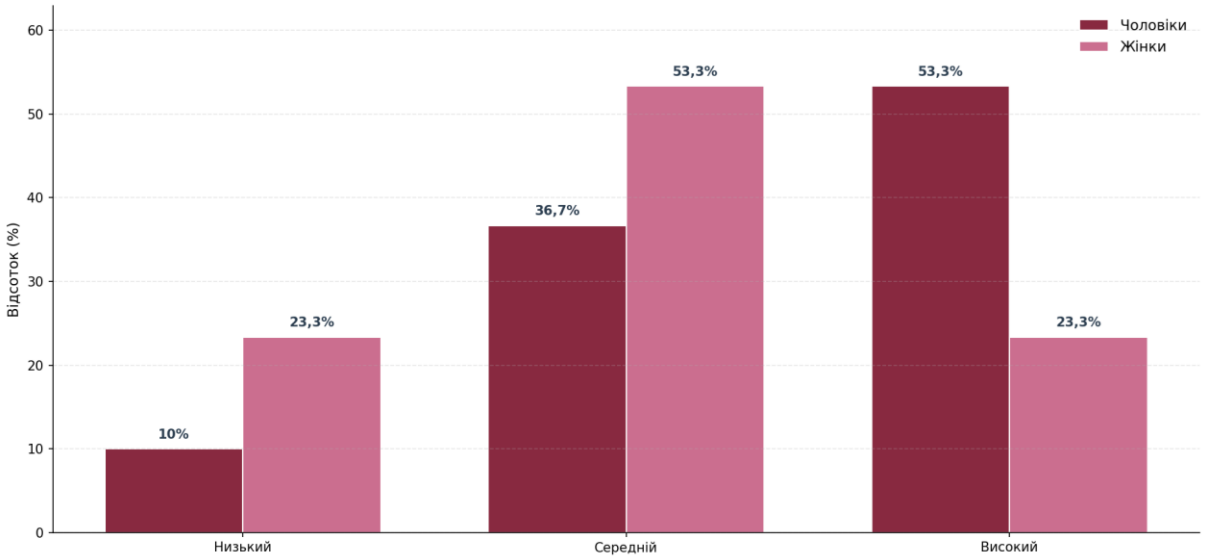

Рис.2.4. Розподіл рівнів пристрасті за TLS-45 Р. Стернберга у чоловіків і жінок (у %)

За субшкалою пристрасті спостерігається виразна інверсія порівняно з інтимністю. Високий рівень пристрасті притаманний 53,3 % чоловіків, тобто понад половині групи, тоді як серед жінок його демонструє лише 23,3 %, приблизно кожна четверта. Понад половина жінок, 53,3 %, перебувають на середньому рівні пристрасті, а низький рівень удвічі частіше трапляється саме у жінок, 23,3 % проти 10,0 % у чоловіків. Отже, фізично-романтичний компонент любові помітно виразніший у чоловіків, ніж у жінок (53,3 % проти 23,3 % високого рівня), тоді як у жінок пристрасть переважно перебуває в зоні помірної виразності.

Така картина свідчить, що для чоловіків дослідженої вибірки провідним маркером закоханості є саме фізично-романтичний, пристрасний компонент. У термінах теорії Р. Стернберга це наближає чоловіче переживання до стану «закоханості без глибокої близькості» (infatuation), коли любовне почуття будується насамперед на інтенсивному романтичному та фізичному потязі, тоді як емоційна близькість і свідома відданість ще не набули провідної ваги. Для жінок натомість пристрасть, хоча й присутня, не виконує роль центрального компонента, а радше доповнює емоційну близькість і готовність до зобов’язань, що відповідає більш збалансованому профілю любовного переживання.

Розподіл рівнів за субшкалою відданості у чоловіків і жінок подано в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Розподіл рівнів відданості за TLS-45 Р. Стернберга у чоловіків і жінок

Рівень	Чоловіки, %	Жінки, %
Низький	26,7	10,0
Середній	46,7	43,3
Високий	26,7	46,7

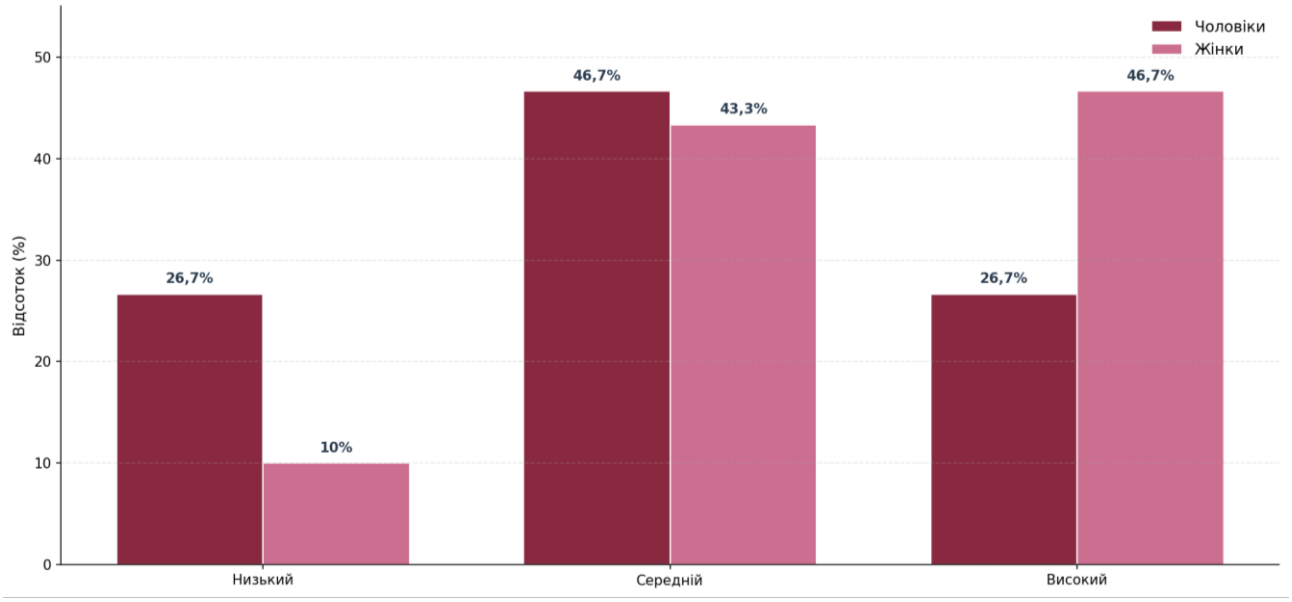

Рис.2.5. Розподіл рівнів відданості за TLS-45 Р. Стернберга у чоловіків і жінок (у %)

За субшкалою відданості знову помітна перевага жінок на високому рівні виразності. Високий рівень відданості властивий 46,7 % жінок, майже половині групи, тоді як серед чоловіків його демонструє 26,7 %, приблизно кожен четвертий. Середній рівень представлений у групах майже однаково, 43,3 % у жінок і 46,7 % у чоловіків, тобто помірна готовність до зобов'язань є поширеною серед обох статей. Натомість низький рівень відданості майже втричі частіше трапляється у чоловіків, 26,7 % проти 10,0 % у жінок.

Отримані результати свідчать, що жінки дослідженої вибірки помітно більше готові до тривалих зобов'язань, свідомого рішення зберігати стосунки та орієнтації на їх стабільність у часі. У термінах теорії Р. Стернберга відданість є «холодним», когнітивно-вольовим компонентом любові, який відповідає за тривкість стосунків, тож вища представленість цього компонента у жінок узгоджується з їхньою загальною спрямованістю на створення сталого союзу. Для чоловіків відданість частіше перебуває на помірному або зниженому рівні, що свідчить про дещо обережніше ставлення до довготривалих зобов'язань у молодому віці.

Для цілісного бачення структури любовного переживання доцільно зіставити частку високого рівня за всіма трьома субшкалами трикутника любові у чоловіків і жінок, що подано в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Частка високого рівня за субшкалами трикутної шкали любові (TLS-45) у чоловіків і жінок

Рівень	Чоловіки, %	Жінки, %
Низький	26,7	10,0
Середній	46,7	43,3
Високий	26,7	46,7

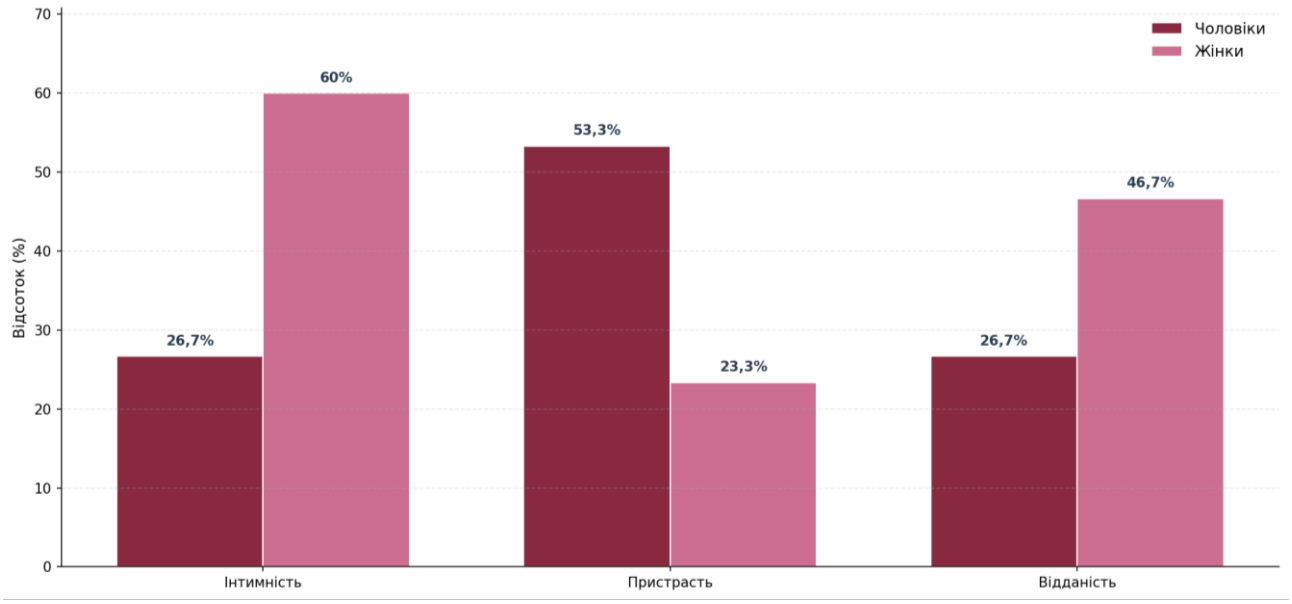

Рис.2.6. Профіль трикутника любові за TLS-45: частка високого рівня за статтю (у %)

Зіставлення часток високого рівня за трьома субшкалами наочно демонструє так звану інверсію трикутника любові між статями. У жінок профіль вибудовується за схемою «висока інтимність, помірна пристрасть, висока відданість», у якій два «теплих» і вольових компоненти, емоційна близькість та свідома відданість, переважають над фізично-романтичним. Така конфігурація ілюстративно наближається до дружньої любові (companionate love) за Р.

Стернбергом, у якій емоційна близькість і свідома відданість переважають над пристрасним компонентом, утворюючи глибоке, тепле й стабільне почуття. Це відповідає вираженій орієнтації жінок на стабільні взаємини та створення сім'ї.

У чоловіків профіль набуває протилежної конфігурації, «помірна інтимність, висока пристрасть, помірна відданість», у якій провідним стає саме фізично-романтичний компонент, тоді як емоційна близькість і відданість поступаються йому за виразністю. Така структура ілюстративно наближається до закоханості (infatuation) за Р. Стернбергом, у якій провідною є пристрасть за помірної емоційної близькості та відданості, що робить почуття інтенсивним, але менш стійким. Варто наголосити, що віднесення профілів до типів любові є ілюстративною аналогією, побудованою на зіставленні часток високого рівня між статями, а не виміряним типом індивідуального профілю. Зіставлення двох профілів показує, що молоді чоловіки й жінки нерідко вкладають у поняття любові різний зміст, для жінок центральними є близькість і відданість, для чоловіків, романтична пристрасть. Саме ця різниця акцентів може ставати джерелом потенційних непорозумінь у молодих парах, коли партнери очікують один від одного різних проявів любові та по-різному уявляють подальший розвиток стосунків і перспективу шлюбу.

Третьою методикою дослідницького блоку слугувала Шкала ставлення до шлюбу (Marital Attitude Scale, MAS) Е. Браатена та Л. Розена, спрямована на вимірювання загального ставлення особистості до інституту шлюбу та її інтересу до подружнього життя. На відміну від попередніх методик, MAS є одновимірним інструментом, тобто не передбачає виокремлення жодних субшкал чи окремих компонентів. Усі двадцять три пункти, дев'ять з яких сформульовано у зворотному напрямі, об'єднуються в єдиний сумарний показник, що відображає узагальнену оцінку шлюбу як життєвої перспективи. Чим вищим є цей показник, тим позитивнішим і зацікавленішим є ставлення респондента до можливості створення власної сім'ї, тоді як нижчі значення свідчать про скептичне, амбівалентне або осторожне сприйняття шлюбу. Для зручності інтерпретації

одержані результати було розподілено за трьома умовними рівнями виразності, що дало змогу зіставити профілі чоловіків і жінок (табл. 2.7).

Таблиця 2.7.

Розподіл рівнів ставлення до шлюбу за шкалою MAS у чоловіків і жінок

Рівень	Чоловіки, %	Жінки, %
Низький	26,7	10,0
Середній	50,0	40,0
Високий	23,3	50,0

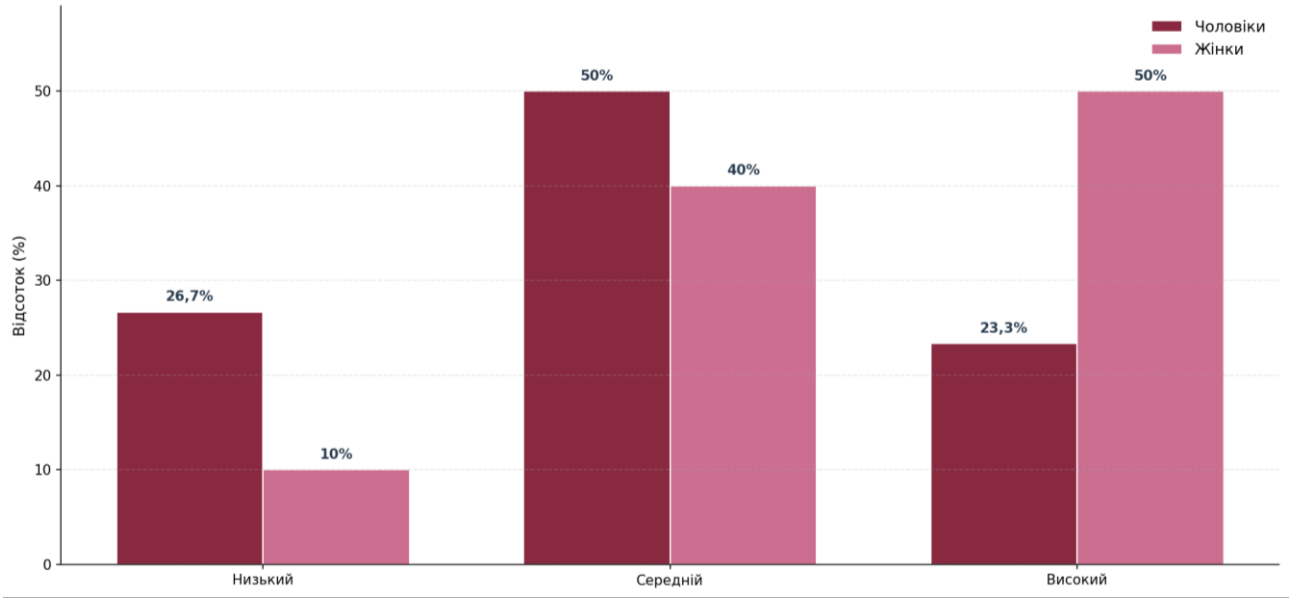

Рис.2.7. Розподіл рівнів ставлення до шлюбу за MAS Браатена, Розена у чоловіків і жінок (у %)

Аналіз отриманих даних засвідчує помітну гендерну розбіжність у ставленні молоді до шлюбу. Високий рівень позитивного ставлення виявлено у половини жінок (50,0 %), тоді як серед чоловіків таку виразну зацікавленість у подружньому житті продемонструвала лише приблизно кожна четверта особа (23,3 %). Інакше кажучи, частка жінок з яскраво вираженим інтересом до створення сім'ї більш ніж удвічі перевищує відповідну частку чоловіків. Це означає, що для значної частини дівчат шлюб залишається бажаною та емоційно привабливою життєвою перспективою, яку вони готові свідомо обирати й планувати, попри складні обставини воєнного часу.

Протилежну тенденцію спостерігаємо на низькому рівні виразності, який радше відображає скептичне чи насторожене ставлення до шлюбу. Тут чоловіки представлені помітно ширше, понад чверть із них (26,7 %) демонструють низький рівень інтересу до подружнього життя, тоді як серед жінок такий профіль притаманний лише кожній десятій (10,0 %). Середній рівень, що відповідає радше зваженому, помірно зацікавленому або частково амбівалентному ставленню, виявився найпоширенішим у чоловіків (50,0 %) і досить вираженим у жінок (40,0 %). Таким чином, для чоловічої частини вибірки характерним є зміщення розподілу до середньої та нижньої зон, що свідчить про обережніше, стриманіше й подеколи скептичніше сприйняття перспективи шлюбу.

Одержана картина логічно узгоджується з результатами за двома попередніми методиками. Жінки, які раніше продемонстрували вищі показники любові й симпатії за шкалами З. Рубіна, а також вищу інтимність і відданість за трикутною шкалою Р. Стернберга, цілком закономірно виявляють і виразніший позитивний інтерес до шлюбу як соціально та емоційно значущої форми стосунків. Натомість чоловіки, у профілі яких емоційно-ціннісні компоненти любові виражені помірніше, частіше займають амбівалентну або обережну позицію щодо подружнього життя. Це дає підстави розглядати ставлення до шлюбу не як ізольовану установку, а як продовження загальної емоційної спрямованості особистості на близькі, відповідальні та довготривалі стосунки.

Зіставлення результатів за трьома методиками дає змогу сформувати цілісну картину гендерних особливостей переживання любові та ставлення до шлюбу в молодих людей, які не перебувають у зареєстрованому шлюбі. Узагальнення дозволяє виокремити кілька системних закономірностей, що послідовно простежуються в усіх використаних інструментах.

По-перше, жінки демонструють вищу вираженість емоційно-ціннісного боку любові. За шкалами З. Рубіна вони частіше потрапляють до зони високих значень любові й симпатії, за трикутною шкалою Р. Стернберга, до зони високої інтимності та відданості, а за шкалою MAS половина з них (50,0 %) виявляє

високий рівень позитивного ставлення до шлюбу. Таке поєднання свідчить про орієнтацію жінок на емоційну близькість, довіру, турботу та усвідомлену довготривалу перспективу стосунків. Для них любов постає передусім як глибокий емоційний і ціннісний зв'язок, природним продовженням якого є готовність до подружнього життя.

По-друге, чоловіки відрізняються вищою вираженістю пристрасті, тобто фізично-романтичного, чуттєвого боку любові. За трикутною шкалою Р. Стернберга саме субшкала пристрасті є в них найрозвиненішим компонентом, тоді як інтимність і відданість виражені помірніше. Це підтверджується й даними MAS, де високий рівень позитивного ставлення до шлюбу притаманний лише 23,3 % чоловіків, а понад чверть із них (26,7 %) перебуває на низькому рівні. Отже, у чоловічому профілі чуттєво-романтична складова домінує над компонентами, які забезпечують стабільність і тривалість стосунків.

По-третє, виявлене співвідношення компонентів формує своєрідну інверсію трикутника любові. У жінок поєднання високої інтимності та відданості за помірної пристрасті ілюстративно наближається до дружньої любові (companionate love), тобто до глибокого, теплого й стабільного почуття. У чоловіків натомість домінує пристрасть за помірних інтимності та відданості, що радше відповідає закоханості (infatuation), емоційно інтенсивній, проте менш стійкій формі. Таке віднесення до типів любові є ілюстративною аналогією на основі зіставлення часток високого рівня між статями, а не виміряним типом індивідуального профілю. Така протилежна спрямованість трикутників у партнерів потенційно стає джерелом непорозумінь, оскільки чоловіки й жінки можуть очікувати від стосунків різного, жінки, передусім емоційної близькості та надійності, чоловіки, насамперед пристрасності й романтичної насиченості.

Виявлені закономірності набувають особливої ваги в умовах війни, коли потреба в надійних, підтримувальних стосунках зростає, а ризики емоційного дистанціювання посилюються. Розбіжність емоційних профілів партнерів, за якої жінки прагнуть глибини й стабільності, а чоловіки, чуттєвої інтенсивності, може спричиняти взаємне нерозуміння та напруження у стосунках. Це

обґрунтовує потребу в цілеспрямованій психологічній програмі, що сприяла б гармонізації емоційних компонентів любові у парі, зближенню очікувань партнерів, розвитку інтимності й відданості в чоловіків та формуванню реалістичних, зрілих уявлень про шлюб і подружнє життя в обох статей.

2.3. Психологічна тренінгова програма підвищення зацікавленості до подружнього життя

Емпіричні результати, описані у підрозділі 2.2, засвідчили низку особливостей любовних установок молоді, які потребують цілеспрямованого психологічного супроводу. У частини досліджуваних виявлено неузгодженість компонентів любові, фрагментарність уявлень про шлюб, а також виражену гендерну різноспрямованість профілів любові, що формує своєрідну «інверсію трикутника». Саме на корекцію цих особливостей і на підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя спрямовано авторську тренінгову програму **«Трикутник зрілої любові»**.

Програма ґрунтується на трикомпонентній моделі любові Р. Стернберга, згідно з якою повноцінні любовні стосунки передбачають збалансованість трьох складових, інтимності, пристрасті та відданості. Саме узгодженість цих компонентів характеризує зрілу любов (consummate love), тоді як їхній дисбаланс породжує менш стійкі форми, закоханість, дружню або фатуальну любов. Другою концептуальною опорою програми виступає уявлення про ставлення до шлюбу як про окрему психологічну установку, що піддається формуванню, у логіці шкали ставлення до шлюбу (MAS). Поєднання цих двох орієнтирів дає змогу працювати водночас зі структурою любовного переживання та з настановою на майбутнє подружнє життя.

Мета програми, підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя через формування реалістичних уявлень про любов і шлюб, гармонізацію трикомпонентної структури любові (інтимність–пристрасть–відданість) та зміцнення позитивного ставлення до шлюбу.

Цільова аудиторія, молодь віком від 20 до 28 років, яка не перебуває у зареєстрованому шлюбі та орієнтована на побудову тривалих партнерських стосунків.

Завдання програми:

- ознайомити учасників із трикомпонентною моделлю любові та сформувати усвідомлене розуміння власного «трикутника» інтимності, пристрасті й відданості;
- сприяти усвідомленню та коригуванню нереалістичних, ідеалізованих уявлень про партнера та подружнє життя;
- розвинути навички емоційної близькості й самовідкриття як основи інтимного компонента стосунків;
- сформувати зріле ставлення до пристрасного компонента, його місця та динаміки у тривалих стосунках;
- поглибити усвідомлення ціннісного, відповідального боку відданості та рішення про спільне майбутнє;
- опанувати навички партнерської комунікації та конструктивного вирішення конфліктів;
- зміцнити позитивне, зацікавлене ставлення до шлюбу як свідомого життєвого вибору.

Принципи програми:

- принцип добровільності участі та активності кожного учасника;
- принцип конфіденційності та психологічної безпеки групового простору;
- принцип «тут і тепер», робота з актуальним досвідом учасників;
- принцип діалогічності та партнерської рівності у взаємодії;
- принцип зворотного зв’язку та безоцінного прийняття;
- принцип поетапності, від когнітивного усвідомлення до поведінкового закріплення;

- принцип урахування гендерних особливостей любовних установок учасників.

Форма роботи, соціально-психологічний тренінг. Оптимальний склад групи, 10–14 осіб; програма розрахована на 9 занять тривалістю по 90 хвилин кожне, із періодичністю одного-двох занять на тиждень. Заняття поєднують міні-лекції, групові дискусії, роботу в парах і мікрогрупах, рольові й проєктивні вправи, техніки саморефлексії та зворотного зв'язку. Робота в умовах війни передбачає посилену увагу до емоційної безпеки учасників, можливість гнучкого темпу та дбайливе ставлення до тем майбутнього й планування.

Тематичний план програми відображає поступовий рух від об'єднання групи й знайомства з моделлю любові до опрацювання окремих компонентів стосунків і формування цілісної подружньої перспективи (табл. 2.8).

Таблиця 2.8.

Тематичний план тренінгової програми «Трикутник зрілої любові»

№	Тема заняття	Мета	Тривалість
1	«Знайомство та контракт. Карта моєї майбутньої сім'ї»	Об'єднання групи, окреслення особистих очікувань	90 хв
2	«Трикутник любові за Стернбергом: інтимність, пристрасть, відданість»	Знайомство з моделлю любові, діагностика власного трикутника	90 хв
3	«Образ ідеального партнера: міф і реальність»	Робота з нереалістичними очікуваннями	90 хв
4	«Інтимність як ресурс: емоційна близькість у парі»	Розвиток навичок емоційного відкриття	90 хв
5	«Пристрасть і романтика: культура близькості у тривалих стосунках»	Формування зрілого ставлення до пристрасного компонента	90 хв
6	«Відданість і відповідальність: рішення про спільне майбутнє»	Усвідомлення ціннісного боку шлюбу	90 хв
7	«Комунікація у парі: я-висловлювання та активне слухання»	Опанування навичок партнерської комунікації	90 хв

8	«Конфлікт як простір зростання»	Розвиток навичок конструктивного вирішення конфліктів	90 хв
9	«Підбиття підсумків. План подружньої перспективи»	Інтеграція досвіду, формування плану подальшої роботи	90 хв

Опис ключових занять

Заняття 2. «Трикутник любові за Стернбергом: інтимність, пристрасть, відданість». Заняття має на меті ознайомити учасників із моделлю любові Р. Стернберга та сприяти усвідомленню власного профілю стосунків. Розпочинається воно з розминки на актуалізацію уявлень про любов, учасники добирають метафори й образи, з якими в них асоціюється це почуття. У міні-лекції ведучий розкриває сутність трьох компонентів, інтимності як емоційної близькості, пристрасті як романтично-чуттєвого потягу та відданості як свідомого рішення зберігати стосунки. Окремо пояснюється ідея про те, що різні поєднання компонентів дають різні типи любові, від закоханості до зрілої. Центральною є вправа «Мій трикутник», у якій учасники графічно зображують виразність кожного компонента у власних уявленнях про бажані стосунки, а потім обговорюють у мікрогрупах, наскільки збалансованим є їхній трикутник. Завершує заняття групова рефлексія, спрямована на усвідомлення того, який компонент потребує розвитку. Окрему увагу приділяють обговоренню типових гендерних розбіжностей у вираженні компонентів, що допомагає учасникам сприймати відмінності партнерів не як проблему, а як природну особливість.

Заняття 4. «Інтимність як ресурс: емоційна близькість у парі». Метою заняття є розвиток навичок емоційного відкриття та поглиблення розуміння інтимності як основи стійких стосунків. Після розминки на довіру ведучий проводить коротку бесіду про відмінність між емоційною близькістю та злиттям, наголошуючи на цінності збереження власних меж у близьких стосунках. Ключовою є вправа в парах «Сходинки відкритості», у якій учасники по черзі діляться особистими, дедалі більш значущими переживаннями, тренуючи навичку саморозкриття та уважного слухання. Далі виконується вправа «Карта

моїх потреб у близькості», що допомагає учасникам розрізнити власні потреби в емоційному контакті, підтримці й автономії. Завершальна групова дискусія присвячена тому, як емоційна близькість зміцнює відданість і робить стосунки психологічно безпечними. Підкреслюється, що навичка інтимності особливо важлива в умовах підвищеного стресу та невизначеності.

Заняття 7. «Комунікація у парі: я-висловлювання та активне слухання». Заняття спрямоване на опанування базових навичок партнерської комунікації. Воно відкривається грою-розминкою на передавання інформації, що наочно демонструє викривлення у спілкуванні. У теоретичній частині розглядаються поняття я-висловлювання як способу говорити про власні почуття без звинувачень, а також прийоми активного слухання, перефразування, відображення почуттів, уточнювальні запитання. Центральною є вправа «Я-повідомлення», у якій учасники в парах переформульовують типові докори у конструктивні висловлювання про власні переживання й потреби. Наступна вправа «Слухаю і чую» закріплює навички активного слухання, коли один партнер ділиться важливою для нього темою, а інший віддзеркалює почуте. Заняття завершується обговоренням того, як стиль комунікації впливає на відчуття близькості та задоволеність стосунками. Окремо наголошується на ролі дбайливого, підтримувального спілкування в періоди емоційного напруження.

Заняття 8. «Конфлікт як простір зростання». Мета заняття, переосмислення конфлікту як природної частини стосунків і розвиток навичок його конструктивного вирішення. На початку учасники в дискусії озвучують власні уявлення та страхи щодо конфліктів. Ведучий у міні-лекції представляє ідею про те, що конфлікт сам собою не руйнує стосунки, руйнівними є деструктивні способи його перебігу. Учасники знайомляться з типовими стратегіями поведінки в конфлікті та аналізують їхні наслідки. Ключовою є рольова вправа «Спірна ситуація», у якій пари відпрацьовують перехід від звинувачень до спільного пошуку рішення з опорою на я-висловлювання, засвоєні на попередньому занятті. Вправа «Правила нашого конфлікту» дає змогу учасникам сформулювати власні принципи екологічної суперечки. У

завершальній рефлексії обговорюється зв’язок між умінням долати конфлікти та відчуттям надійності й відданості у стосунках.

Очікувані результати програми охоплюють кілька взаємопов’язаних рівнів. На когнітивному рівні передбачається формування цілісних і реалістичних уявлень про любов як про збалансоване поєднання інтимності, пристрасті та відданості, а також усвідомлення власних установок щодо шлюбу. На емоційному рівні очікується зростання здатності до емоційного відкриття, переживання близькості та зниження тривоги, пов’язаної з темою майбутніх стосунків. На поведінковому рівні учасники мають опанувати навички партнерської комунікації, активного слухання й конструктивного вирішення конфліктів. На установчому рівні прогнозується зміцнення позитивного, зацікавленого ставлення до шлюбу як свідомого та бажаного життєвого вибору.

Оцінювання ефективності програми передбачає повторне проведення того самого діагностичного комплексу (шкала любові й симпатії З. Рубіна, трикутна шкала любові Р. Стернберга, шкала ставлення до шлюбу) після завершення занять із порівнянням відсоткового розподілу учасників за рівнями виразності досліджуваних показників до і після участі. Очікується, що після проходження програми зменшиться частка учасників із низьким рівнем інтимності, відданості та позитивного ставлення до шлюбу, натомість зросте частка тих, у кого ці показники перебувають на середньому й високому рівнях. Особливу увагу приділятимуть динаміці узгодженості компонентів любові, очікуваним результатом є збільшення частки учасників зі збалансованим, наближеним до зрілої любові профілем. Така описова логіка оцінювання дає змогу простежити позитивні зрушення у ставленні молоді до подружнього життя й підтвердити доцільність запропонованої програми.

Висновки до розділу 2

1. У ході організації та проведення емпіричного дослідження було визначено методологічні засади вивчення психологічних аспектів

інтересу молоді до вступу у подружнє життя. Дослідження проводилося на базі Центру психосоціальної підтримки ветеранів та постраждалих від війни м. Олевськ Житомирської області впродовж січня–березня 2026 року за участю 60 молодих людей віком від 20 до 28 років, які не перебували у зареєстрованому шлюбі, серед них по 30 чоловіків і 30 жінок. Для досягнення мети обрано й обґрунтовано комплекс із трьох оригінальних психодіагностичних методик зарубіжного походження, застосованих без застарілих пострадянських адаптацій: шкалу любові і симпатії З. Рубіна для діагностики емоційного компонента стосунків (любові і симпатії); трикутну шкалу любові Р. Стернберга (TLS-45) для оцінки трикомпонентної структури любові (інтимності, пристрасті та відданості); шкалу ставлення до шлюбу (MAS) для вимірювання ставлення та інтересу молоді до вступу у подружнє життя. Процедура охоплювала підготовчо-організаційний, діагностичний та аналітико-інтерпретаційний етапи з дотриманням етичних норм; результати опрацьовано у відсотковому розподілі за рівнями виразності окремо для чоловіків і жінок.

2. Аналіз та інтерпретація результатів дозволили виявити виражену гендерну специфіку інтересу молоді до подружнього життя. За шкалою З. Рубіна встановлено, що жінки демонструють вищі показники любові (високий рівень у 46,7 % проти 23,3 % у чоловіків) і симпатії (43,3 % проти 26,7 %), що свідчить про більшу емоційну залученість у стосунки. За трикутною шкалою Р. Стернберга виявлено найбільшу гендерну відмінність за інтимністю (високий рівень у 60,0 % жінок проти 26,7 % чоловіків) та відданістю (46,7 % проти 26,7 %), тоді як за пристрастю простежується протилежна тенденція, її високий рівень притаманний 53,3 % чоловіків проти 23,3 % жінок. За шкалою ставлення до шлюбу (MAS) позитивне ставлення та виразний інтерес до подружнього життя частіше демонструють жінки (високий рівень у 50,0 % проти 23,3 % чоловіків). Сукупно це формує інверсію «трикутника любові»: у жінок

профіль ілюстративно наближається до дружньої любові з переважанням інтимності та відданості, тоді як у чоловіків провідною є пристрасть, що відповідає закоханості. Отримані дані підтвердили припущення про наявність гендерних відмінностей у структурі інтересу до шлюбу: жінки орієнтовані передусім на емоційну близькість, відданість і ціннісно-установчий бік стосунків, а чоловіки, на чуттєво-романтичний компонент, що потенційно стає джерелом непорозумінь у молодих парах.

3. На основі отриманих емпіричних даних розроблено психологічну тренінгову програму підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя «Трикутник зрілої любові». Метою програми є формування у молоді реалістичних уявлень про любов і шлюб, узгодженості трикомпонентної структури партнерських стосунків (інтимності, пристрасті та відданості) і позитивного, усвідомленого ставлення до подружнього життя. За змістом програма охоплює когнітивний напрям (переосмислення уявлень про любов, усвідомлення власного профілю стосунків та установок щодо шлюбу), емоційний (розвиток інтимності як ресурсу, навичок емоційного відкриття та близькості) і поведінковий (опанування партнерської комунікації, активного слухання, Я-висловлювань та конструктивного вирішення конфліктів). Сформульовано практичні рекомендації: для практичних психологів закладів вищої освіти та психологічних служб, щодо діагностики й розвивальної роботи з акцентом на гармонізації емоційних компонентів любові; для сімейних психологів-консультантів, щодо роботи з узгодженням очікувань партнерів; для викладачів і кураторів, щодо створення середовища, що сприяє формуванню зрілих уявлень про шлюб і сім’ю.

ВИСНОВКИ

Таким чином, аналіз і узагальнення результатів проведеного дослідження психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя дало змогу сформулювати наступні основні висновки роботи.

1. Аналіз теоретичних підходів до проблеми інтересу молоді до вступу у подружнє життя показав, що цей інтерес є складним багатоаспектним психологічним утворенням, яке інтегрує когнітивний, емоційний та мотиваційний компоненти й тісно пов’язане з психологічною зрілістю, ціннісно-смисловою сферою та попереднім досвідом близьких стосунків особистості. Узагальнення класичних західних концепцій (теорії романтичної любові та симпатії З. Рубіна, трикутної теорії любові Р. Стернберга, психосоціального розвитку Е. Еріксона, прихильності Дж. Боулбі, індивідуальної психології А. Адлера) і доробку сучасних українських дослідників (Р. Федоренко, Т. Гаврикової, Л. Дейниченко) засвідчило, що інтерес до шлюбу розгортається в єдності емоційного компонента (любові і симпатії, інтимності, пристрасті та відданості) і ціннісно-установчого компонента (ставлення до шлюбу). Визначено сутність, структуру та чинники інтересу до подружнього життя, серед яких поєднуються внутрішні (психологічна зрілість, сформованість сімейних цінностей, емоційна підтримка та особистісна ідентичність) і соціально-психологічні (модель батьківської сім’ї, позитивний образ шлюбу, партнерські гендерно-рольові установки, соціокультурний контекст) детермінанти. Встановлено, що ранній дорослий вік є сенситивним періодом для формування зрілих партнерських стосунків і прийняття рішення про створення сім’ї, причому саме якість партнерської взаємодії та реалістичність очікувань, а не сам факт прагнення до шлюбу, визначають готовність молоді до тривалих стосунків.

2. Емпіричне дослідження, проведене за участю 60 молодих людей віком від 20 до 28 років на базі Центру психосоціальної підтримки ветеранів та постраждалих від війни м. Олевськ Житомирської області, дозволило виявити виражену гендерну специфіку інтересу молоді до подружнього життя. За шкалою любові і симпатії З. Рубіна встановлено, що жінки демонструють вищі показники любові й симпатії, тобто більшу емоційну залученість у стосунки. За трикутною шкалою любові Р. Стернберга виявлено, що в жінок переважають інтимність і відданість, тоді як у чоловіків, пристрасть, що відображає протилежну спрямованість любовного переживання. За шкалою ставлення до шлюбу позитивне ставлення та виразніший інтерес до вступу у подружнє життя частіше притаманні жінкам. Сукупно це формує інверсію «трикутника любові»: у жінок профіль ілюстративно наближається до дружньої любові з переважанням емоційної близькості та відданості, а в чоловіків провідною є пристрасть, що відповідає закоханості. Отримані дані підтвердили гіпотезу про наявність гендерних відмінностей у структурі інтересу до шлюбу: жінки орієнтовані передусім на емоційну близькість, відданість і ціннісно-установчий бік стосунків, а чоловіки, на чуттєво-романтичний компонент, що потенційно стає джерелом непорозумінь у молодих парах.
3. На основі результатів теоретичного аналізу та емпіричного дослідження розроблено психологічну тренінгову програму підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя «Трикутник зрілої любові». Метою програми є формування у молоді реалістичних уявлень про любов і шлюб, узгодженості трикомпонентної структури партнерських стосунків (інтимності, пристрасті та відданості) і позитивного, усвідомленого ставлення до подружнього життя. За змістом програма спрямована на три взаємопов’язані напрями: когнітивний (переосмислення уявлень про любов, усвідомлення

власного профілю стосунків та установок щодо шлюбу), емоційний (розвиток інтимності як ресурсу, навичок емоційного відкриття та близькості) і поведінковий (опанування партнерської комунікації, активного слухання, Я-висловлювань та конструктивного вирішення конфліктів). Сформульовано практичні рекомендації: для практичних психологів закладів вищої освіти та психологічних служб, щодо діагностики й розвивальної роботи з гармонізації емоційних компонентів любові; для сімейних психологів-консультантів, щодо узгодження очікувань партнерів; для викладачів і кураторів, щодо створення середовища, що сприяє формуванню зрілих уявлень про шлюб і сім'ю. Упровадження цих рекомендацій сприятиме свідомому й відповідальному ставленню молоді до подружнього життя та її психологічному благополуччю.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило актуальність проблеми психологічних аспектів інтересу молоді до вступу у подружнє життя, дозволило виявити специфічний, гендерно диференційований профіль цього інтересу з інверсією «трикутника любові» між чоловіками і жінками, а також обґрунтувати конкретні шляхи підвищення зацікавленості молоді до подружнього життя в умовах сучасного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацилєва О. В., Астахов В. М., Пузь І. В. Дослідження психологічних аспектів готовності до шлюбу сучасної молоді. Психологічний журнал. 2019. Т. 5, вип. 10. URL: https://doi.org/10.31108/1.2019.5.10

2. Бацилєва О. В., Пузь І. В. Особливості організації психологічної підготовки студентської молоді до шлюбу. Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі неперервної освіти: збірник матеріалів IV Подільської науково-практичної конференції. Вінниця: ПП «ТД «Едельвейс і К», 2019. 239 с.

3. Варєніков Є. Є. Психологічні особливості готовності молодої особи до шлюбу. Вінниця, 2025.

4. Віцинець А. В. Психологічна готовність молоді до раннього шлюбу та сімейного життя. Луцьк, 2024. 80 с.

5. Гаврикова Т. Готовність студентської молоді до шлюбу та сімейних відносин як проблема сучасної психології. Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія. 2025. № 3 (68). С. 147-153. DOI: https://doi.org/10.32689/maup.psych.2025.3.21

6. Гліжинська О. В. Соціально-психологічна готовність студентської молоді до створення сім'ї. Умань, 2024. 73 с.

7. Говорун Т. В., Кікінежді О. М. Стать та сексуальність: психологічний ракурс. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2009. 380 с.

8. Дейниченко Л. М., Качило А. Е. Особливості психологічної готовності до шлюбу в юнацькому віці. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки». 2018. № 4. С. 102-106.

9. Денисенко А. О. Психологічна готовність старших підлітків та юнацтва до подружніх взаємовідносин : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Одеса, 2003. 17 с.

10. Дьоміна Г. А. Психолого-педагогічний розвиток особистості майбутнього сім’янина: методичні рекомендації для роботи практичних психологів. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. 70 с.

11. Дьоміна Г. А. Становлення особистісної зрілості молоді до подружнього життя як психологічна проблема у вітчизняній і зарубіжній психології. Innovative processes in education : collective monograph. 2017. P. 40-48.

12. Захарченко В. Г. Соціально-психологічні особливості готовності молоді до подружнього життя. Український соціум. 2004. № 1 (3). С. 14-23.

13. Карпушевська Л. Р. Виховуємо чоловіків і жінок. Харків : Вид. група «Основа», 2014. 96 с.

14. Кирильчук В. В. Альтернативні форми шлюбу і чи потрібні вони Україні. URL: https://3222.ua/article/alternativn_formi_shlyubu__chi_potrbn_voni_ukran.htm

15. Кікінежді О. М. Ґендерна ідентичність в онтогенезі особистості: монографія. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2011. 400 с.

16. Кляпець О. Я., Ларіна Т. О. Підготовка молоді до подружнього життя: методичні рекомендації. Київ : Міленіум, 2009. 104 с.

17. Ковальчук А. В., Іванова О. В. Психологічні аспекти інтересу молоді до вступу у подружнє життя. Актуальні проблеми освітнього процесу в контексті європейського вибору України : матеріали VIII Міжнародної конференції (12 листопада 2025 року). Київ : Видавництво Ліра-К, 2026. С. 642-645.

18. Коренєва Ю. П., Мухіна Л. М., Маркіна М. С. Особливості психологічної готовності молодої особи вступати у шлюб. С. 151-155.

19. Коренєва Ю. П., Мухіна Л. М., Маркіна М. С. Особливості психологічної готовності молодої особи вступати у шлюб. Габітус. 2024. Вип. 59. С. 151-155. URL: http://habitus.od.ua/journals/2024/59-2024/27.pdf

20. Корольчук М. С. Психологія сімейних взаємин. Київ : Ніка-центр, 2011. 296 с.

21. Крошка А. В. Психологічна готовність молоді до створення сім'ї. Чернігів, 2025. 55 с.

22. Лисенко Л. М., Якименко В. М. Значущість шлюбно-сімейних цінностей у формуванні особистості в період ранньої дорослості. Наукові записки. Серія: Психологія. 2024. № 4. С. 64-71. DOI: https://doi.org/10.32782/cusu-psy-2024-4-9

23. Ляшенко Н. О. Сучасні альтернативні форми шлюбу. URL: http://web.kpi.kharkov.ua

24. Місловська М. С., Волинець Н. В. Особливість формування психологічної готовності молоді до подружніх взаємовідносин. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій університету «Україна». 2013. № 2 (8). С. 148-152.

25. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Психологія молодої сім'ї : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с.

26. Онуфрієва Л. А., Чайковська О. М. Психологічні особливості подружніх взаємин. Слобожанський науковий вісник. Серія Психологія. 2025. Вип. 2. С. 108-112. DOI: https://doi.org/10.32782/psyspu/2025.2.19

27. Осадча В. О., Бутузова Л. П. Статева специфіка ставлення молоді до офіційного та громадянського шлюбів.

28. Пірен М., Ясенова А. Молода сім'я в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми. Український науковий журнал. 2018. № 4. URL: http://socialscience.com.ua/article/657

29. Пірен М., Ясенова А. Молода сім'я в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми. Український науковий журнал. 2011. № 4. URL: http://socialscience.com.ua/article/657

30. Потьомкіна К. В., Шестеро Ю. В. Психологічна готовність до сімейного життя юнаків і дівчат студентського віку. Науково-методичний електронний журнал «Концепт». 2017. Т. 12. С. 38-44.

31. Радчук В. М. Види психологічної готовності до і в шлюбних відносинах. Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія Психологія. 2013. № 18. С. 69-75.

32. Седих К. В. Психологія сім'ї : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2015. 192 с.

33. Сердюк Л. З. Динаміка особистісних рис у перші роки подружнього життя : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01. Київ, 2000. 169 с.

34. Сіданіч І. Л., Бєлодєд Я. П. Чинники, що обумовлюють готовність студентської молоді до сімейного життя. Науковий вісник УМО. Серія Педагогіка. 2019. Вип. 4. URL: http://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/vydannya/visnyk_umo/pedagogika/4_2019/Бєлодєд_пед.pdf

35. Титаренко Т., Кляпець О. Запобігання емоційному вигоранню в сім'ї як фактор гармонізації сімейних взаємин : наук.-метод. посіб. Київ : Міленіум, 2007. 142 с.

36. Ткаченко В. Є. Благополуччя подружніх відносин і його психологічні детермінанти: теоретичний аналіз. Наука і освіта. 2010. № 3. С. 113-116.

37. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 364 с.

38. Хіврич А. Особливості формування готовності до сімейного життя осіб юнацького віку. Львів, 2024. 44 с.

39. Цьомик Х. Б. Психологічна сутність подружніх взаємин у зарубіжних та вітчизняних дослідженнях. Габітус. 2021. Вип. 24, т. 2. С. 177-183.

40. Шевчишена О. В. Проблема міжособистісних взаємин подружжя в адаптаційний період. Збірник наукових праць «Проблеми сучасної психології». 2009. № 4. С. 491-501. URL: https://journals.uran.ua/index.php/2227-6246/article/view/162981

41. Щербина Б. В. Гендерні особливості прояву психологічної готовності студентів до вступу у шлюб. Дніпро, 2024. 57 с.

42. Berne, E. (2012). *Games people play: The psychology of human relations*. Grove Press.

43. Bowen, M. (2008). *Family therapy in clinical practice*. Aronson.

44. İncedal Sonkaya, Z., & Üstündağ Öcal, N. (2024). Young people's attitudes toward marriage, gender roles, and related factors. *BMC Public Health*, *24*, Article 3347. https://doi.org/10.1186/s12889-024-20904-z.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Шкала любові і симпатії З. Рубіна (Z. Rubin's Love Scale and Liking Scale)

Теоретичні засади

Методика створена соціальним психологом Зіком Рубіном і вперше опублікована у статті «Measurement of romantic love» (Journal of Personality and Social Psychology, 1970, Vol. 16, No. 2, P. 265-273). В її основі лежить ідея, що романтична любов і симпатія є двома якісно різними міжособистісними настановленнями, а не просто різною інтенсивністю одного й того самого почуття. Любов розуміється як настановлення особи щодо конкретного іншого, яке охоплює три складники: прив'язаність і потребу в іншому (афіліативно-залежна потреба бути поряд), турботу й готовність допомагати (схильність піклуватися про благополуччя іншого та жертвувати заради нього), а також винятковість і поглинання іншим (бажання бути близьким саме з цією людиною та зосередженість на ній). Симпатія натомість тлумачиться як прихильне ставлення, що ґрунтується на позитивній оцінці іншого, відчутті схожості з ним за поглядами й рисами та повазі до його здібностей і зрілості. Розведення цих двох вимірів дало змогу емпірично показати, що людину можна сильно любити, але порівняно менше їй симпатизувати, і навпаки.

Мета методики

Кількісно оцінити вираженість двох незалежних настановлень досліджуваного щодо значущого партнера, любові (романтичної прив'язаності, турботи та винятковості) і симпатії (прихильної оцінки, сприйнятої схожості та поваги), а також співвіднести ці два виміри між собою для розуміння характеру близьких стосунків особи.

Інструкція для досліджуваного

Уважно прочитайте кожне твердження. Кожне з них стосується Ваших почуттів і думок щодо конкретної значущої для Вас людини (партнера, близького друга), ім'я якої подумки підставляйте на місці пропуску. Оцініть, наскільки кожне твердження відповідає дійсності стосовно цієї людини, за дев'ятибальним континуумом, де: 1, зовсім не відповідає дійсності, повністю не згоден(на); 5, помірно відповідає дійсності, згоден(на) частково; 9, цілковито відповідає дійсності, повністю згоден(на). Проміжні бали (2, 3, 4, 6, 7, 8) дають змогу точніше передати міру Вашої згоди. Тут немає правильних чи неправильних відповідей, відповідайте щиро та не пропускайте жодного твердження.

Стимульний матеріал (26 тверджень, дві шкали по 13 пунктів, оцінювання за 9-бальним континуумом)

Шкала любові (13 пунктів):

1. Якби _____ почувався(лася) погано, моїм першим обов'язком було б підбадьорити цю людину.
2. Я відчуваю, що можу довірити _____ практично все.
3. Мені легко не зважати на недоліки _____.
4. Заради _____ я зробив(ла) би майже будь-що.
5. Я відчуваю сильне почуття власності щодо _____.
6. Якби я ніколи не міг(могла) бути поряд із _____, я почувався(лася) б нещасним(ою).
7. Якби мені було самотньо, моєю першою думкою було б розшукати _____.
8. Одна з моїх головних турбот, це благополуччя _____.
9. Я пробачив(ла) би _____ практично все.
10. Я почуваюся відповідальним(ою) за добробут _____.
11. Коли я поряд із _____, я багато часу просто дивлюся на цю людину.
12. Мені було б дуже приємно, якби _____ довіряв(ла) мені свої таємниці.
13. Мені було б важко обходитися без _____.

Шкала симпатії (13 пунктів):

1. Коли я разом із _____, ми майже завжди в однаковому настрої.
2. Я вважаю, що _____ надзвичайно добре пристосований(а) до життя.
3. Я наполегливо рекомендував(ла) би _____ на відповідальну посаду.
4. На мою думку, _____, винятково зріла особистість.
5. Я цілком довіряю розважливості ____.
6. Більшість людей поставилися б до _____ дуже прихильно вже після короткого знайомства.
7. Я вважаю, що ми з _____ доволі схожі одне на одного.
8. Я проголосував(ла) би за _____ на виборах у групі чи колективі.
9. Я вважаю, що _____ належить до людей, які швидко завойовують повагу.
10. Я відчуваю, що _____, надзвичайно розумна людина.
11. _____, одна з найприємніших людей, яких я знаю.
12. _____, саме та людина, якою я й сам(а) хотів(ла) би бути.
13. Як на мене, _____ дуже легко викликає захоплення інших.

Ключ до методики

Шкали обраховуються окремо, переплетення пунктів між шкалами немає. Усі пункти прямі (зворотних немає).

Бал за шкалою любові, сума балів за 13 пунктами шкали любові (пункти 1-13 шкали любові).

Бал за шкалою симпатії, сума балів за 13 пунктами шкали симпатії (пункти 1-13 шкали симпатії).

Оскільки кожен пункт оцінюється за дев'ятибальним континуумом (від 1 до 9), теоретичний діапазон кожної зі шкал становить від 13 (усі відповіді, 1) до 117 (усі відповіді, 9). Вищий сумарний бал свідчить про більшу вираженість відповідного настановлення (любові або симпатії) щодо партнера.

Інтерпретація рівнів

Стандартизованих популяційних норм поділу на рівні автор не пропонує, тому розподіл на низький, середній і високий рівні застосовано як умовний робочий, отриманий шляхом поділу теоретичного діапазону кожної шкали (13-117) на три рівні частини (тертилі). Така градація використовується лише для якісного впорядкування результатів конкретної вибірки й не є нормативним стандартом.

Умовний робочий поділ для кожної зі шкал:

- Низький рівень, орієнтовно від 13 до 47 балів. Відповідне настановлення (любов або симпатія) виражене слабко, твердження переважно оцінюються як такі, що мало відповідають дійсності.
- Середній рівень, орієнтовно від 48 до 82 балів. Помірна вираженість настановлення, частина тверджень приймається, частина оцінюється стримано.
- Високий рівень, орієнтовно від 83 до 117 балів. Виразна вираженість настановлення, переважна більшість тверджень оцінюється як цілком відповідні дійсності.

Аналітично корисним є зіставлення двох балів між собою: переважання балу любові над балом симпатії або навпаки дає змогу якісно схарактеризувати тип ставлення особи до партнера.

ДОДАТОК Б

Трикутна шкала любові Р. Стернберга (Sternberg Triangular Love Scale, TLS-45)

Теоретичні засади

Згідно з трикутною теорією любові Р. Стернберга, любов як психологічний феномен має три якісно відмінні компоненти, що утворюють вершини «трикутника»:

1. **Інтимність (Intimacy)**, емоційна близькість, теплота, зв'язаність, готовність ділитися переживаннями, надавати підтримку партнеру, відчувати з ним психологічну спорідненість.
2. **Пристрасть (Passion)**, фізіологічно-романтичний потяг, статеве збудження, інтенсивне захоплення, романтична експресивність.
3. **Відданість (Commitment)**, рішення зберігати стосунки у короткостроковій перспективі та пов'язана з цим довгострокова прихильність, готовність будувати спільне майбутнє.

Комбінації трьох компонентів дають вісім типів любовних стосунків: відсутність любові; симпатія (тільки інтимність); закоханість (тільки пристрасть); пуста любов (тільки відданість); романтична любов (інтимність + пристрасть); коханська дружба / companionate love (інтимність + відданість); фатуальна любов (пристрасть + відданість); зріла любов / consummate love (всі три компоненти).

Мета методики

- діагностика трикомпонентної структури любовного переживання особистості;
- визначення вираженості інтимності, пристрасті та відданості у ставленні до значущого партнера;
- ілюстративне співвіднесення індивідуального профілю з типами любові за Р. Стернбергом;
- застосування у дослідженнях психологічних аспектів інтересу молоді до тривалих партнерських стосунків.

Інструкція для досліджуваного

«Шановний учаснику дослідження! Подумайте про значущу для Вас людину протилежної статі, з якою у Вас романтичні стосунки або яку Ви вважаєте близькою. Оцініть кожне з 45 тверджень за 9-бальною шкалою, де **1**,

«зовсім не згоден / не згодна», **5**, «помірно згоден / згодна», **9**, «повністю згоден / згодна». Проставляйте біля кожного твердження цифру, яка найбільш відповідає Вашій думці. Час виконання, 15–20 хвилин».

Стимульний матеріал (45 тверджень)

Субшкала 1. Інтимність (15 тверджень)

1. Я активно підтримую благополуччя ____.
2. У мене теплі стосунки з ____.
3. Я можу розраховувати на ____ у скрутні часи.
4. ____ може розраховувати на мене у скрутні часи.
5. Я готовий(-а) ділитися своїм майном і своїми ресурсами з ____.
6. Я отримую велику емоційну підтримку від ____.
7. Я надаю велику емоційну підтримку ____.
8. Я добре розумію ____.
9. Я високо ціную ____ у своєму житті.
10. Я відчуваю емоційну близькість із ____.
11. У мене зручні стосунки з ____.
12. Я відчуваю, що дійсно розумію ____.
13. Я відчуваю, що ____ дійсно розуміє мене.
14. Я відчуваю, що можу довіряти ____.
15. Я ділюся глибоко особистою інформацією про себе з ____.

Субшкала 2. Пристрасть (15 тверджень)

16. Лише дивлячись на ____, я відчуваю збудження.
17. Я часто думаю про ____ протягом дня.
18. Мої стосунки з ____ дуже романтичні.
19. ____, дуже привабливий(-а) для мене.
20. Я ідеалізую ____.
21. Я не можу уявити іншу людину, яка б робила мене такою щасливою, як ____.
22. Я хотів(-ла) би бути з ____ більше, ніж із будь-якою іншою людиною.
23. Немає нічого важливішого для мене, ніж мої стосунки з ____.
24. Мені особливо подобається фізичний контакт із ____.
25. Між мною та ____ існує щось майже «магічне».
26. Я обожнюю ____.
27. Я не можу уявити своє життя без ____.
28. Мої стосунки з ____, пристрасні.

29. Коли я бачу романтичні фільми чи читаю романтичні книги, я думаю про ____.
30. Я фантазую про ____.

Субшкала 3. Відданість (15 тверджень)

31. Я знаю, що дбаю про ____.
32. Я зобов’язаний(-а) підтримувати свої стосунки з ____.
33. Через свою відданість ____, я не дозволю іншим людям стати між нами.
34. Я впевнений(-а) у стабільності моїх стосунків із ____.
35. Я не дозволю, щоб щось вплинуло на мою прихильність до ____.
36. Я очікую, що моя любов до ____ триватиме все життя.
37. Я завжди буду відчувати сильну відповідальність за ____.
38. Я розглядаю свою відданість ____ як щось досить тверде.
39. Я не можу уявити, як зруйнувалися б мої стосунки із ____.
40. Я впевнений(-а) у своїй любові до ____.
41. Я розглядаю стосунки з ____ як вічні.
42. Я розглядаю свої стосунки з ____ як гарне рішення.
43. Я відчуваю відповідальність перед ____.
44. Я планую продовжувати свої стосунки з ____.
45. Навіть якщо стосунки з ____ стануть складними, я залишуся вірним(-ою) їм.

Примітка: На місці пропусків (____) респондент уявляє ім’я конкретної значущої особи протилежної статі. Якщо такої особи немає, можна оцінювати образ ідеального партнера.

Ключ до методики

Шкала складається з трьох субшкал по 15 пунктів у кожній.

Субшкала	Номери пунктів
Інтимність	1–15
Пристрасть	16–30
Відданість	31–45

За кожен пункт респондент отримує від 1 до 9 балів. Сума балів по субшкалі, від 15 до 135.

Інтерпретація рівнів за кожною субшкалою

- **15–60 балів**, низький рівень вираженості компонента;
- **61–105 балів**, середній рівень;
- **106–135 балів**, високий рівень вираженості компонента.

Поділ на рівні є умовним робочим поділом діапазону для потреб цього дослідження, оскільки стандартизованих нормативних меж методика не передбачає (в оригіналі обчислюється усереднений показник за 9-бальною шкалою).

Інтерпретація типів любові за комбінаціями

Комбінація	Тип любові	Опис
Тільки інтимність	Симпатія / liking	Дружні почуття без пристрасті та відданості
Тільки пристрасть	Закоханість / infatuation	Інтенсивний потяг без емоційної близькості та відданості
Тільки відданість	Пуста любов / empty love	Формальні стосунки без емоції
Інтимність + пристрасть	Романтична любов	Емоційно-фізичний зв’язок без планів на майбутнє
Інтимність + відданість	Коханська дружба / companionate love	Стійкі дружно-партнерські стосунки
Пристрасть + відданість	Фатуальна любов / fatuous love	Швидкі рішення без глибокої близькості
Інтимність + пристрасть + відданість	Зріла любов / consummate love	Ідеал тривалих стосунків

ДОДАТОК В

Шкала ставлення до шлюбу (Marital Attitude Scale, MAS; E. B. Braaten, L. A. Rosén, 1998)

Теоретичні засади

Шкала ставлення до шлюбу (Marital Attitude Scale, MAS) розроблена американськими дослідниками Е. Б. Браатен (E. B. Braaten) та Л. А. Розеном (L. A. Rosén) і вперше представлена у праці «Development and validation of the Marital Attitude Scale» (Journal of Divorce & Remarriage, 1998, Vol. 29 (3-4), P. 83-91; DOI: 10.1300/J087v29n03_05). В основу методики покладено уявлення про ставлення до шлюбу як про відносно стійку загальну оцінну позицію особистості щодо інституту шлюбу, його цінності, надійності та особистої привабливості. Автори виходили з того, що настановлення стосовно шлюбу формуються під впливом особистого досвіду, сімейної історії, спостережень за подружнім життям інших людей і поширених у суспільстві уявлень, а також що ці настановлення суттєво пов'язані зі шлюбними намірами та готовністю людини вступати в подружні стосунки.

Методику побудовано як одновимірний інструмент, що відображає глобальне ставлення до шлюбу за континуумом від виразно негативного (скептичного, тривожного, знеціненого) до виразно позитивного (такого, що визнає цінність шлюбу та виявляє інтерес до нього). Важливо, що MAS не передбачає поділу на субшкали, увесь набір пунктів працює на єдиний сумарний показник. Окремі змістові акценти пунктів (наприклад твердження про страх перед шлюбом, скепсис щодо успіху власного шлюбу чи уявлення про святість шлюбу) не утворюють самостійних факторів, а є індикаторами того самого узагальненого настановлення.

Мета методики

Мета методики, виміряти загальне ставлення особистості до шлюбу як соціального та особистісного інституту, тобто визначити, наскільки позитивно чи негативно людина оцінює шлюб, наскільки високим є її інтерес до вступу в шлюб і наскільки вона впевнена в його цінності та можливому успіху. Методика дає змогу отримати єдиний інтегральний показник ставлення до шлюбу, придатний для порівняння між особами та групами.

Інструкція для досліджуваного

«Нижче наведено низку тверджень, що стосуються шлюбу та подружнього життя. Уважно прочитайте кожне твердження і визначте, наскільки Ви з ним згодні. Для кожного твердження оберіть лише один варіант відповіді, який найточніше відображає Вашу думку. Тут немає правильних чи неправильних відповідей, важлива саме Ваша особиста позиція. Намагайтеся не пропускати

жодного твердження і відповідайте якомога щиріше. Варіанти відповіді, 0, цілком згоден (згодна); 1, згоден (згодна); 2, не згоден (не згодна); 3, цілком не згоден (не згодна)».

Стимульний матеріал (23 пункти; власний український переклад з оригіналу)

Зворотні (такі, що підлягають перекодуванню) пункти позначено зірочкою (*).

1. Люди повинні одружуватися.*
2. Я мало впевнений (впевнена) у тому, що мій шлюб буде успішним.
3. Люди повинні залишатися у шлюбі зі своїм подружжям до кінця життя.*
4. Більшість пар або нещасливі у шлюбі, або розлучені.
5. Я буду задоволений (задоволена), коли одружуся (вийду заміж).*
6. Я відчуваю страх перед шлюбом.
7. У мене є сумніви щодо шлюбу.
8. Люди повинні одружуватися лише тоді, коли впевнені, що це триватиме вічно.*
9. Люди повинні бути дуже обережними, вступаючи в шлюб.
10. Більшість шлюбів, це нещасливі ситуації.
11. Шлюб, це лише юридичний договір.
12. Шлюб, це священна дія.*
13. Більшість шлюбів не є рівноправним партнерством.
14. Більшості людей доводиться занадто багато чим жертвувати у шлюбі.
15. Оскільки половина всіх шлюбів закінчується розлученням, шлюб видається марним.
16. Якщо я розлучуся, то, ймовірно, одружуся (вийду заміж) знову.*
17. Коли люди не ладнають між собою, я вважаю, що їм слід розлучитися.
18. Я вважаю, що стосунки можуть бути такими ж міцними і без проходження через шлюбну церемонію.
19. Моя заповітна мрія включає щасливий шлюб.*
20. Такого явища, як щасливий шлюб, не існує.
21. Шлюб обмежує людину в досягненні її цілей.
22. Люди не призначені для того, щоб усе життя залишатися в одних стосунках.
23. Шлюб дає товариськість і підтримку, яких бракує в інших типах стосунків.*

Ключ до методики

Показник є сумарним і одновимірним. Спочатку перекодовуються зворотні пункти (позначені зірочкою, 1, 3, 5, 8, 12, 16, 19, 23) за схемою: 0 стає 3, 1 стає 2, 2 стає 1, 3 стає 0. Решта (прямі) пункти зараховуються без зміни. Після

перекодування бали за всіма 23 пунктами підсумовуються. Загальний показник перебуває в діапазоні від 0 до 69 балів. Вищий сумарний бал відповідає позитивнішому ставленню до шлюбу та вищому інтересу до нього, нижчий бал, негативнішому, скептичнішому або тривожнішому ставленню.

Інтерпретація рівнів

Поділ на рівні є умовним робочим інструментом для якісного опису результатів і базується на рівних інтервалах діапазону 0-69, він не є стандартизованою тестовою нормою.

- Низький рівень (0-23 бали): переважно негативне ставлення до шлюбу. Особа схильна сприймати шлюб як ризикований, обтяжливий або малопривабливий, висловлює сумніви та обережність щодо вступу в шлюб, низько оцінює ймовірність його успіху.
- Середній рівень (24-46 балів): амбівалентне, помірне ставлення до шлюбу. Поєднуються як визнання певної цінності шлюбу, так і сумніви чи застереження, виражений інтерес до шлюбу помірний.
- Високий рівень (47-69 балів): виразно позитивне ставлення до шлюбу. Особа визнає цінність і значущість шлюбу, виявляє до нього інтерес, очікує задоволення від подружнього життя та доволі впевнена в його можливому успіху.